

3. Założenia procesu rewitalizacji

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe) integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Poprzez wdrażanie kolejnych projektów rewitalizacyjnych miasto będzie miało możliwość skutecznego, efektywnego i szybkiego wyprowadzenia obszarów rewitalizacji z sytuacji kryzysowej poprzez nadanie im nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie odpowiednich warunków do ich rozwoju w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania wewnętrzne. Działania rewitalizacyjne dotyczą nie tylko poprawy życia w sferze gospodarczej czy przestrzennej, ale przede wszystkim prowadzą do rozwiązywania problemów społecznych: patologii, bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego czy gospodarczego.

3.1. Kryteria wyboru obszaru zdegradowanego/obszaru rewitalizacji

Obszarem zdegradowanym określa się tereny, na których występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, takich jak: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji oraz dodatkowe negatywne zjawiska gospodarcze (np. słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw) lub środowiskowe (np. przekroczenie standardów jakości środowiska) lub przestrzenno - funkcjonalne (np. brak dostępu do podstawowych usług) lub techniczne (np. degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych).

Przy wyborze obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych wykorzystano dane dotyczące:

- liczby ludności (stan na 31.12.2014 r.),
- liczby osób w wieku produkcyjnym (stan na 31.12.2014 r.),

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

- liczby osób w wieku poprodukcyjnym (stan na 31.12.2014 r.),
- liczby osób nieletnich (od 13 do 17 lat),
- liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (stan na 31.12.2014 r.),
- liczby osób bezrobotnych (stan na 31.12.2014 r.),
- liczby osób długotrwale bezrobotnych (stan na 31.12. 2014 r.),
- liczby bezrobotnych z wykształceniem podstawowym (stan na 31.12. 2014 r.),
- liczby stwierdzonych przestępstw i wykroczeń (stan na 31.12. 2014 r.),
- liczby czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie (dane za 2014 r.),
- liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (stan na 31.12.2014 r.),
- liczby wydanych kart do głosowania w wyborach parlamentarnych 25.10.2014 r.,
- liczby uprawnionych do głosowania w wyborach parlamentarnych 25.10.2014 r.

Powyższe dane uzyskano z następujących instytucji: Urzędu Miejskiego w Morągu, Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu, Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie.

W oparciu o pozyskane dane przeprowadzono analizę przestrzeni miejskich, biorąc pod uwagę wartości następujących wskaźników:

- liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 000 ludności,
- udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym,
- odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych,
- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności,
- liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi), w tym czyny karalne nieletnich na 1 000 mieszkańców obszaru,
- liczba przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie na 1 000 osób nieletnich,
- liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób,
- frekwencja w wyborach parlamentarnych 25.10.2014 r.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Analiza wskaźnikowa przeprowadzona została dla jednostek analitycznych, którymi są poszczególne ulice w mieście. Wykorzystana została metoda standaryzacji, której poszczególne etapy to:

- krok 1 - zebranie bezwzględnych danych liczbowych dla wszystkich wskaźników w odniesieniu do porównywanych obszarów (ulic);
- krok 2 - przyporządkowanie wszystkim obszarom (ulicom) liczby mieszkańców;
- krok 3 - odniesienie nominalnej wartości wskaźnika do liczby mieszkańców;
- krok 4 - obliczenie średniej arytmetycznej dla ujednoliconych wskaźników (dla obszaru całego miasta);
- krok 5 - obliczenie odchylenia standardowego dla poszczególnych wskaźników (dla całego miasta);
- krok 6 - standaryzacja wskaźników (w celu umożliwienia sumowania danych, wskaźniki podlegają standaryzacji; polega to na odjęciu od wartości wskaźnika dla danej ulicy średniej wartości dla całego miasta i podzieleniu przez odchylenie standardowe dla całego miasta; w wyniku tej procedury wszystkie wystandaryzowane wskaźniki mają rozkład charakteryzujący się jednakową średnią - zero, i odchyleniem standardowym - jeden, co umożliwia ich logiczną interpretację i uprawnia do dodawania; wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla całego miasta, i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne; przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które ulice odznaczają się wskaźnikiem degradacji wyższym od średniej dla całego miasta; z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują ulice o najlepszej sytuacji społecznej, w których negatywne zjawiska społeczne w porównaniu ze średnią dla całego miasta odznaczają się mniejszym natężeniem;
- krok 7 - obliczenie sumarycznego wskaźnika degradacji - zsumowanie wystandaryzowanych wskaźników dla poszczególnych ulic;
- krok 8 - interpretacja wyników - hierarchizacja ulic w oparciu o sumaryczny wskaźnik degradacji.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

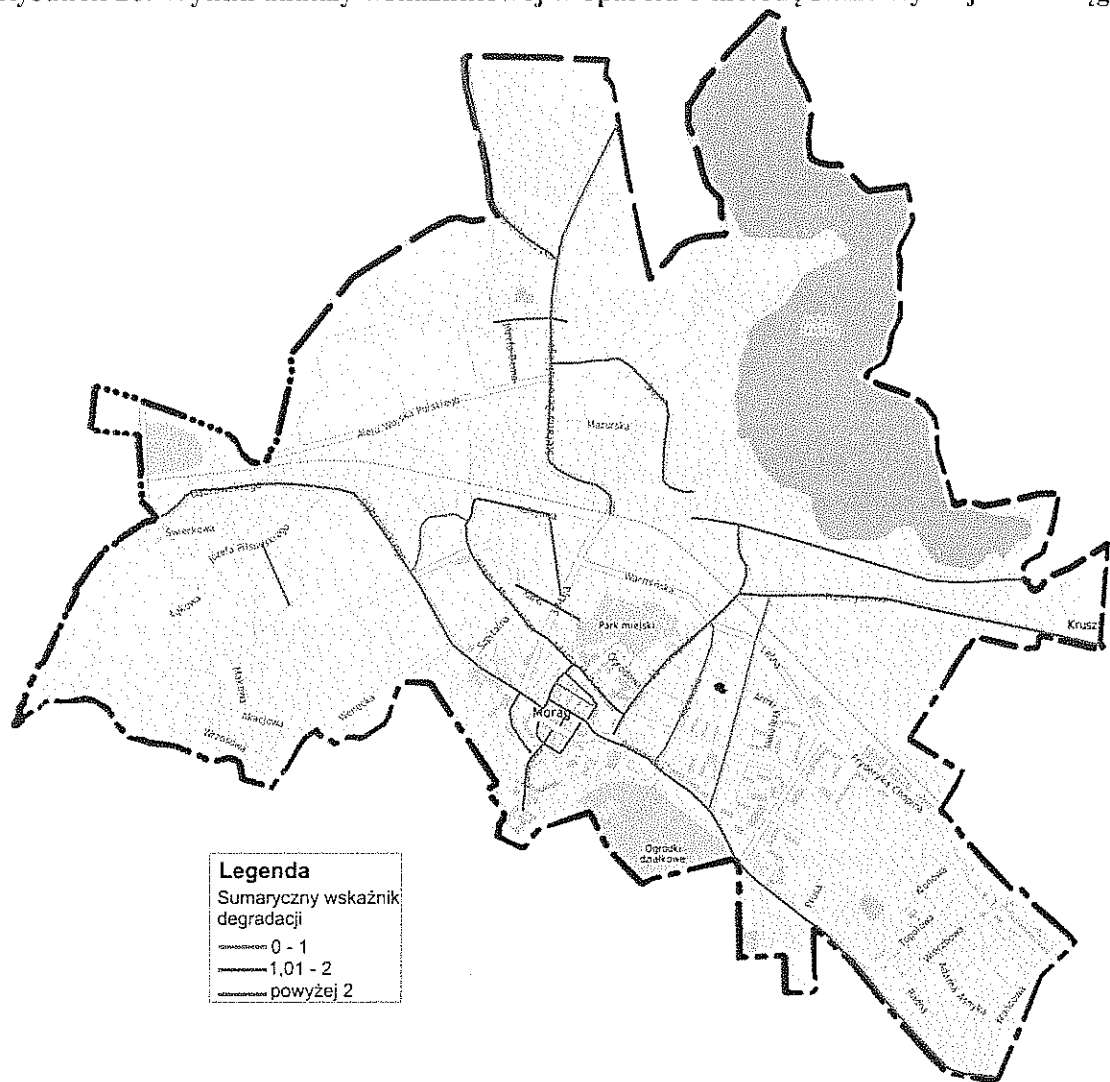
3.2. Wyniki analizy wskaźnikowej, zasięg obszaru zdegradowanego/obszaru rewitalizacji, charakterystyka obszaru

Zgodnie z przedstawioną w poprzednim podrozdziale metodą standaryzacji, dla każdej ulicy wyznaczono wystandaryzowane wskaźniki przyjmujące wartości dodatnie (wskaźnik degradacji wyższy dla ulicy niż średnia dla miasta) bądź ujemne (wskaźnik degradacji niższy dla ulicy niż średnia dla miasta). Kolejnym etapem było zsumowanie wartości wystandaryzowanych wskaźników, aby określić wartość sumaryczną wskaźnika degradacji dla ulic. W ten sposób dokonano hierarchizacji ulic Morąga ze względu na poziom degradacji. Kolorem pomarańczowym oznaczono ulice, gdzie wartość wskaźnika sumarycznego kształtuje się w przedziale od 0 do 1, kolorem zielonym ulice gdzie wartość wskaźnika sumarycznego mieści się między 1 a 2, natomiast czerwonym ulice gdzie wartość wskaźnika jest większa od 2. Na poniższej mapie zaznaczono ulice Morąga, na których zdiagnozowano największe nasilenie negatywnych zjawisk (Rysunek 26.)

Na podstawie tak przygotowanej mapy (obrazującej wyniki przeprowadzonej analizy wskaźnikowej przy wykorzystaniu metody standaryzacji) wskazane zostały dwa obszary zdegradowane, na których dominują zjawiska negatywne. Z uwagi na fakt, iż obszar zdegradowany musi charakteryzować się spójnością urbanistyczną, na wskazanych obszarach zdegradowanych mogą znajdować się także te ulice, które samodzielnie nie wyróżniają się zjawiskami negatywnymi, jednak wokół nich dominują zjawiska, które bezpośrednio lub pośrednio negatywnie wpływają na te ulice.

Rysunek 26. Wyniki analizy wskaźnikowej w oparciu o metodę standaryzacji w Morągu

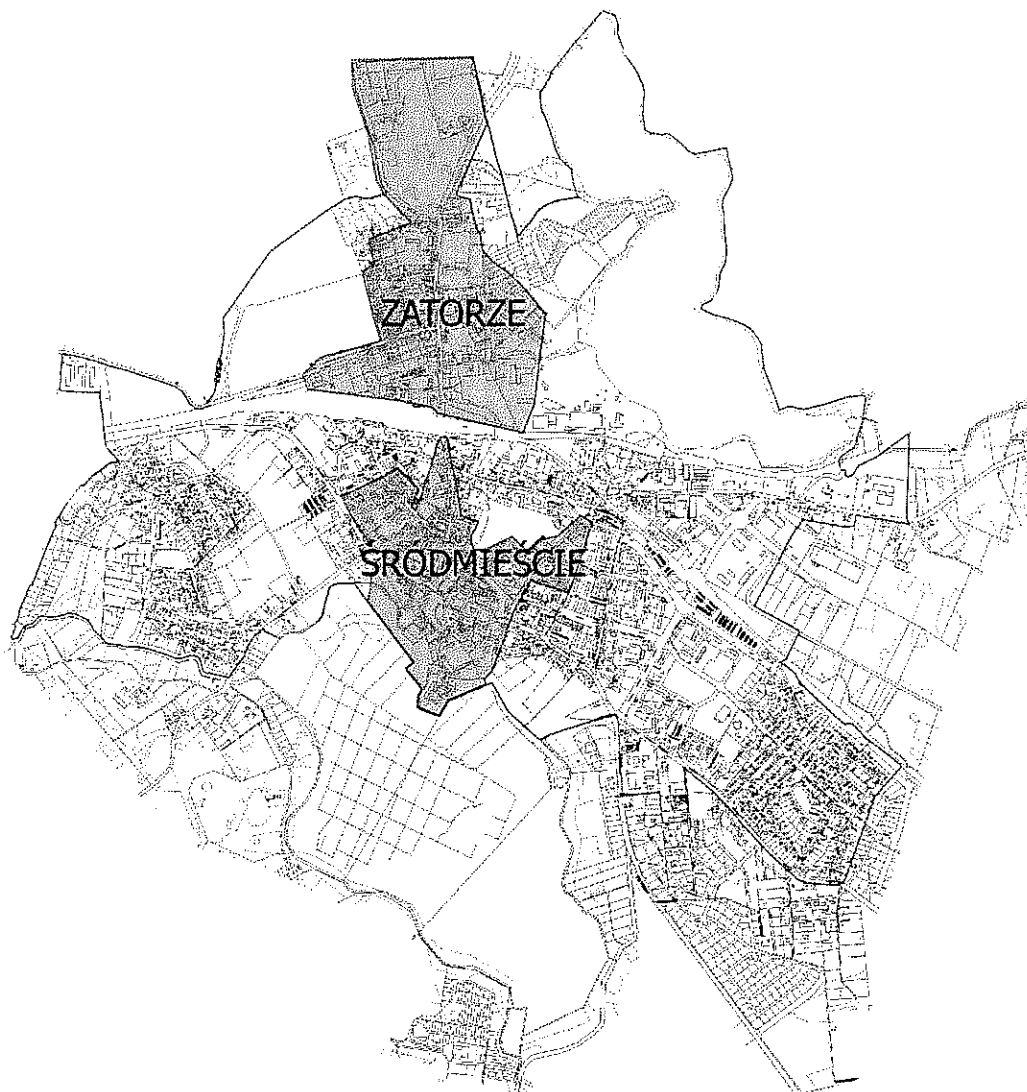

Źródło: Opracowanie własne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Rysunek 27. Obszary rewitalizowane w Morągu

Źródło: Opracowanie własne

POWIERZCHNIA OBSZARÓW REWITALIZOWANYCH

Zatorze (11,45%) + Śródmieście (7,58%) = 19,03% < 20%

LICZBA MIESZKAŃCÓW OBSZARÓW REWITALIZOWANYCH

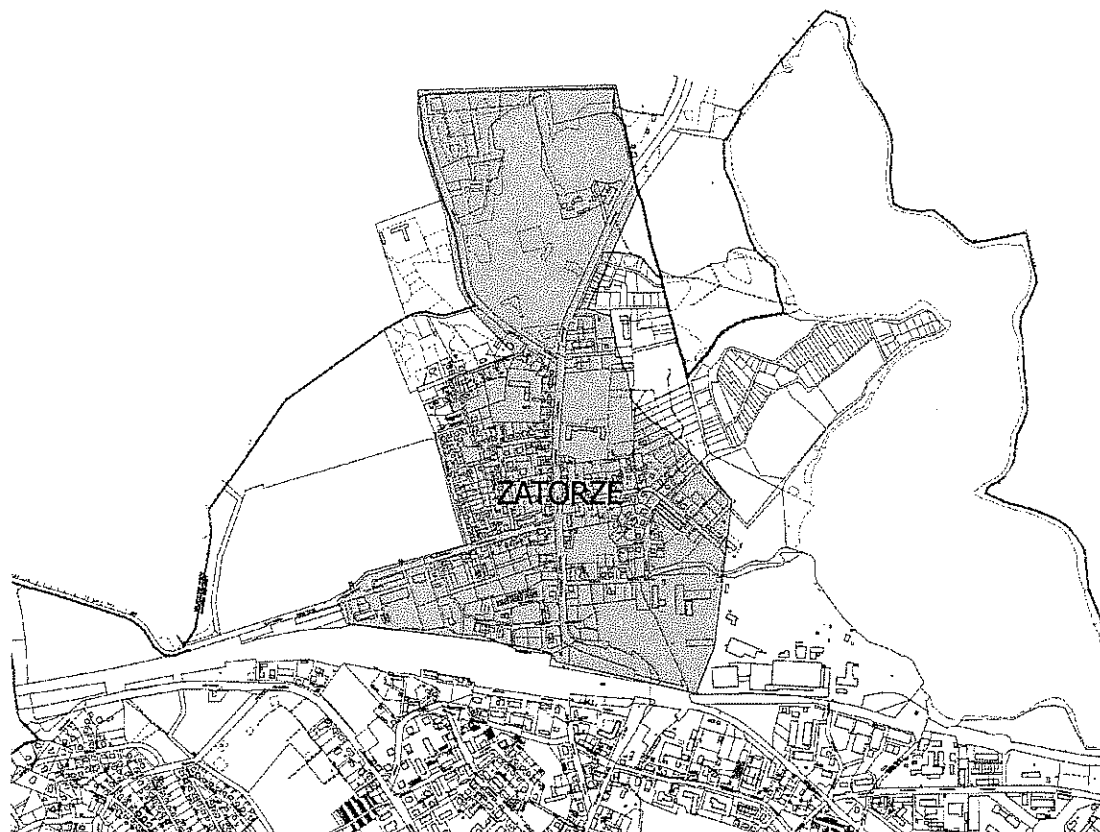
Zatorze (9,97%) + Śródmieście (17,82%) = 27,79% < 30%

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Obszar rewitalizowany Zatorze

Rysunek 28. Obszar rewitalizowany Zatorze

Zródło: Opracowanie własne

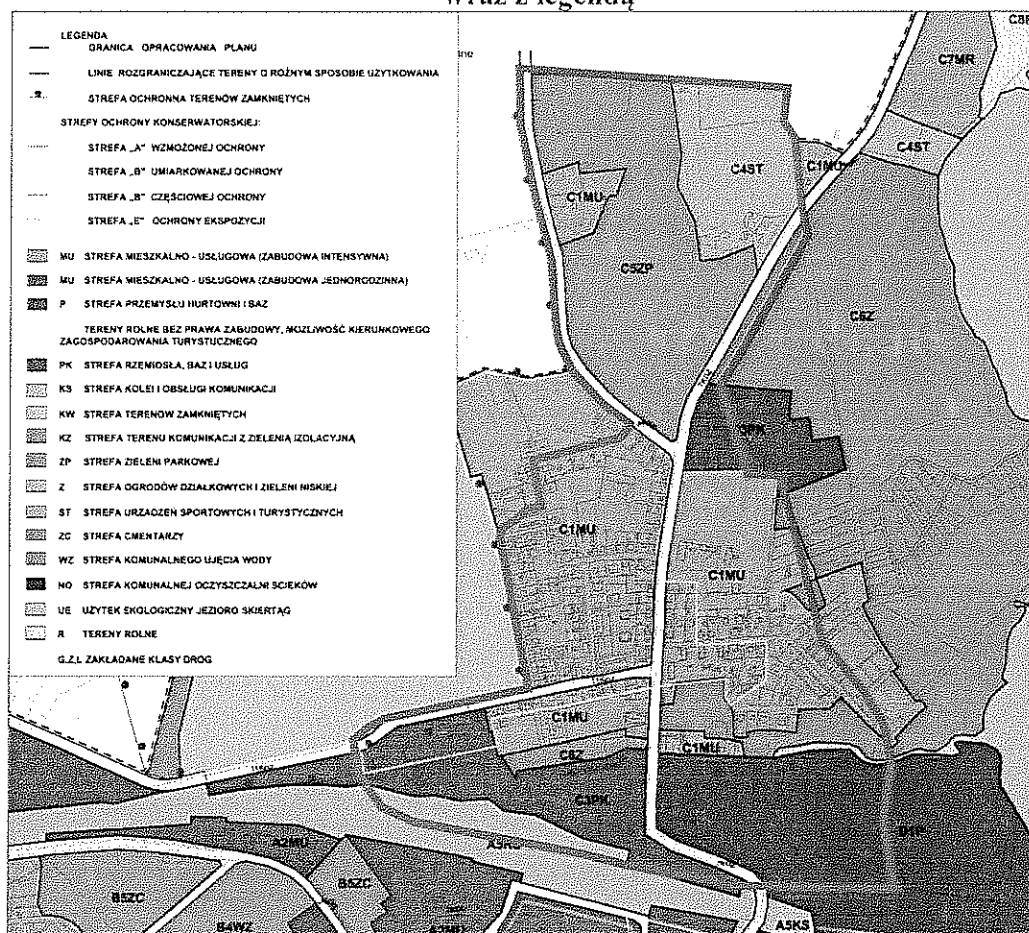
Obszar rewitalizowany Zatorze zajmuje powierzchnię 0,71 km², co stanowi 11,45% ogólnej powierzchni miasta. Zamieszkuje go 1 383 osób tj. 9,97% ogólnej liczby mieszkańców. Od północy granicą obszaru jest granica administracyjna miasta Morąg, od zachodu ulica Krasieńskiego i Aleja Wojska Polskiego, od wschodu ulice Stefana Żeromskiego i Śląska, a od południa tory kolejowe.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Morąga przedstawiona jest w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg. Wyrys ze Studium w obrębie granic obszaru rewitalizowanego Zatorze przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 29. Wyrys ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg obejmujący granice obszaru rewitalizowanego Zatorze wraz z legendą

Zródło: Opracowanie własne na podstawie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg

Na powyższym rysunku granice obszaru rewitalizowanego Zatorze oznaczone są czerwoną linią.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Studium wyróżnia 5 jednostek strukturalnych zainwestowania miejskiego oraz jedną jednostkę o charakterze przyrodniczym. Zgodnie z zapisami Studium obszar rewitalizowany Zatorze obejmuje tereny oznaczone symbolami CIMU, C3PK, C4ST, C5ZP, C6Z oraz D1P.

CIMU – strefa mieszkalno-usługowa zabudowy jednorodzinnej z niewielką ilością domów wielorodzinnych oraz usług na wydzielonych działkach.

C3PK – strefa rzemiosła produkcyjnego. Wydzielone działki niezabudowane – teren do zagospodarowania.

C4ST – strefa urządzeń sportowych i turystycznych – boisko sportowe z możliwością urządzenia zespołu rekreacyjnego nad wodą.

C5ZP – strefa zieleni parkowej do rewaloryzacji.

C6Z – strefa ogrodów działkowych i zieleni niskiej na terenach podmokłych z powiązaniem z jeziorem Skiertąg i terenami przyległymi do jeziora stanowi ekosystem miasta.

D1P – Strefa Przemysłowa – rezerwa terenu pod rozwój zakładów produkcyjnych, hurtowni itp.

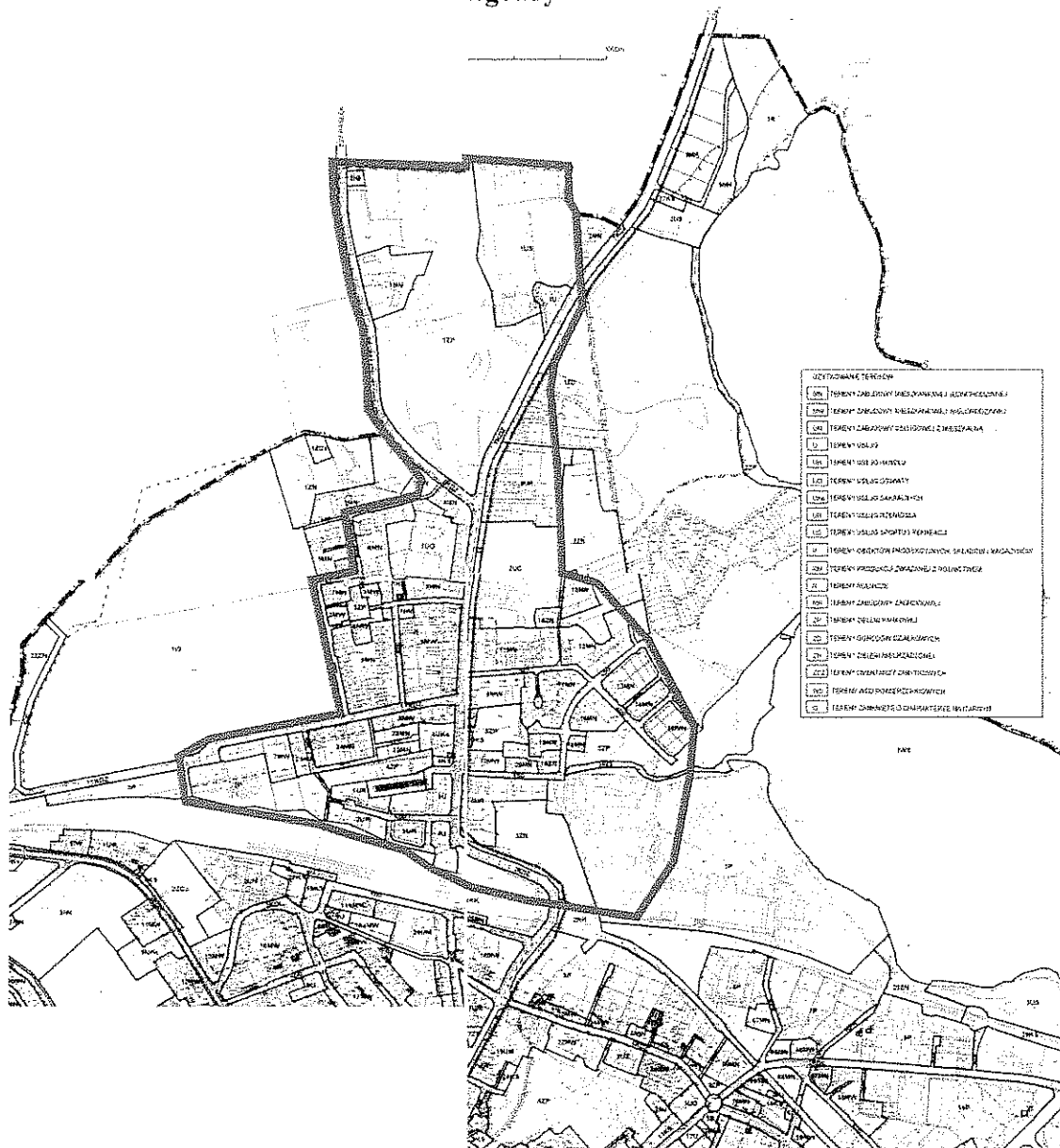
W Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Morąg zostały wyznaczone podstawowe funkcje pełnione przez tereny wchodzące w skład obszaru rewitalizowanego Zatorze. Poniżej przedstawiono wyrys z MPZP, w obrębie granic tego obszaru. Na obszarze rewitalizowanym Zatorze przeważają tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (MN), zlokalizowane w południowej i zachodniej części obszaru. Ponadto, MPZP wyznacza na obszarze tereny o funkcjach:

- Usługowej (U),
- Usług rzemiosła (UR)
- Usług oświaty (UO),
- Usług sakralnych (UKs),
- Usług sportu i rekreacji (US),
- Zieleni parkowej (ZP),
- Zieleni nieurządzonej (ZN),
- Produkcyjnej (P),

- Tereny infrastruktury technicznej (IW).

Rysunek 30. Wyrus z Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Morąg, obejmujący granice obszaru rewitalizowanego Zatorze wraz z fragmentem legendy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Morąg

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

W skład obszaru rewitalizowanego Zatorze wchodzi Strefa „B” ochrony konserwatorskiej:

- Strefa „B” – Ochrony konserwatorskiej. Obejmuje obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

W strefie „B” obowiązuje:

- ochrona historycznego układu ulic i placów,
- ochrona historycznych podziałów parcelacyjnych bloków,
- ochrona historycznej skali zabudowy.

Granice Strefy „B” na obszarze rewitalizowanym Zatorze wyznaczają od południa Aleja Wojska Polskiego, od Zachodu ul. Krasieńskiego, od północy ul. Chodkiewicza oraz ul. Żeromskiego od wschodu.

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Morąg wyznacza także zespoły zabytkowe objęte ochroną lub postulowane do objęcia ochroną, znajdujące się na terenie obszaru rewitalizowanego Zatorze:

- Osiedle przy ulicy Żeromskiego.

Na obszarze rewitalizowanym Zatorze znajduje się jeden obiekt wpisany do rejestru zabytków. Jest to rogatka miejska, zlokalizowana przy ul. Żeromskiego 18.

Obszar Zatorze charakteryzuje się licznymi problemami przestrzenno-infrastrukturalnymi. Mieszkańcy tego terenu ze względu na jego peryferyjne usytuowanie mają utrudniony dostęp do usług publicznych. Zlokalizowane na tym terenie obiekty infrastruktury sportowo-rekreacyjnej nie spełniają współczesnych standardów technicznych oraz użytkowych, wymagają gruntowej modernizacji. Działaniami remontowymi należy też objąć część systemu infrastruktury drogowej: nawierzchnie jezdni, chodniki. Ponadto obszar wymaga podjęcia rozwiązań w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, zarówno w zakresie form niskoemisyjnego transportu (występuje tu deficyt ścieżek rowerowych), jak i termomodernizacji budynków mieszkalnych. Istotnym problemem tej przestrzeni jest niska

jakość zieleni urządzonej, szczególnej interwencji wymaga zlokalizowany w tym obszarze zabytkowy park. Degradacja przestrzeni stanowi dysfunkcję przestrzenną i środowiskową.

Poniżej zaprezentowano wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizowanego Zatorze.

Tabela 22. Wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizowanego Zatorze w Morągu

Wykaz ulic wchodzących w całości w skład obszaru		
Chodkiewicza	Generała Józefa Bema	Kazimierza Jagiellończyka
Zygmunta Krasińskiego	Mazowiecka	Mazurska
Plac Gdański	Rzemieślnicza	Śląska
Żeromskiego		
Ulice częściowo wchodzące w skład obszaru		
Aleja Wojska Polskiego (50%)		

Źródło: Opracowanie własne

Ostateczne potwierdzenie zasadności wyboru obszaru zdegradowanego dokonane zostało przeprowadzeniem analizy wskaźnikowej dla wskazanego obszaru. Sytuację kryzysową potwierdza zdiagnozowanie mniej korzystnych wartości wskaźników w przypadku co najmniej 3 kryteriów w porównaniu z ich średnią dla całego miasta.

Dane wyjściowe dla miasta oraz badanego obszaru, uzyskane do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Dane wyjściowe do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej

Wyszczególnienie	Obszar rewitalizowany Zatorze	Miasto Morąg
Liczba ludności (stan na 31.12. 2014 r.)	1 383	13 870
Liczba osób w wieku produkcyjnym (stan na 31.12. 2014 r.)	957	9 116
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym (stan na 31.12. 2014 r.)	235	2 624

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Wyszczególnienie	Obszar rewitalizowany Zatorze	Miasto Morąg
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (stan na 31.12. 2014 r.)	245	1 667
Ogólna liczba bezrobotnych (stan na 31.12.2014 r.)	116	999
Liczba osób długotrwale bezrobotnych (stan na 31.12.2014 r.)	65	564
Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym (stan na 31.12. 2014 r.)	17	116
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (stan na 31.12. 2014 r.)	59	837
Liczba stwierdzonych przestępstw (stan na 31.12. 2014 r.)	16	177
Liczba osób nieletnich (od 13 do 17 lat)	67	633
Liczba czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie (w 2014 r.)	9	32
Ogólna liczba budynków mieszkalnych (stan na 31.12. 2014 r.)	231	1 556
Liczba wydanych kart do głosowania w wyborach parlamentarnych (25.10.2015 r.)	421	4 965
Liczba uprawnionych do głosowania w wyborach parlamentarnych (25.10.2015 r.)	1148	11 645

Źródło: Opracowanie własne

W oparciu o dane zaprezentowane w tabeli nr 26 przeprowadzono analizę wskaźnikową dla badanego obszaru i całego miasta. Wyniki przeprowadzonej analizy wskaźnikowej prezentuje poniższa tabela.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Tabela 24. Wyniki analizy wskaźnikowej dla obszaru Zatorze

Wskaźnik	Zatorze	Miasto Morąg	Potwierdzona sytuacja kryzysowa
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	177,15	120,19	TAK
Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	6,79	6,19	TAK
Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	14,66	11,61	TAK
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	16,99	18,92	NIE
Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi) w tym czyny karalne nieletnich na 1 000 mieszkańców obszaru	11,57	12,76	NIE
Liczba przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie na 1 000 osób nieletnich	13,43	5,06	TAK
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	4,27	6,03	TAK
Frekwencja w wyborach parlamentarnych 25.10.2015 r.	36,67	42,64	TAK

Zródło: Opracowanie własne

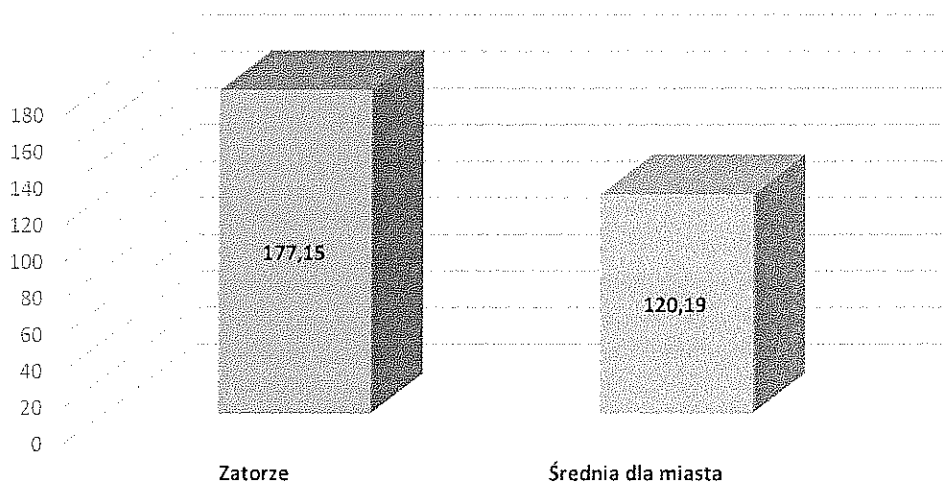
Niewątpliwie problemem na badanym obszarze jest wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej. W przypadku obszaru rewitalizowanego Zatorze wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 177,15 i jest o ponad 46% wyższy niż średnia dla całego miasta, wynosząca 120,19 (Rysunek 31). Jest to jeden z najważniejszych wskaźników wyznaczania obszarów zdegradowanych. Informuje on o poziomie ubóstwa na danym terenie oraz związanego z nim wykluczenia społecznego, co z kolei jest jednym z największych

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

problemów dotyczących całej rodziny oraz pojedynczych mieszkańców. Główne niekorzystne zjawiska, które powstają na takich obszarach to m.in.: wzrost zachowań patologicznych, brak akceptacji społecznej, ograniczony dostęp do opieki zdrowotnej czy problemy mieszkaniowe. Eliminowanie, bądź w znacznym stopniu ograniczenie, ubóstwa jest jednym z głównych celów prowadzenia polityki społecznej kraju.

Rysunek 31. Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej

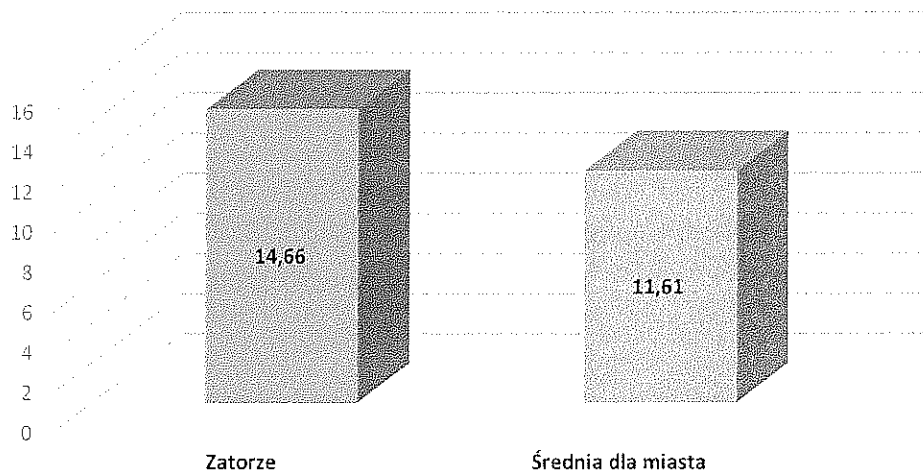
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu

Wskaźnikami bezpośrednio powiązаныmi z powyższym są wskaźniki dotyczące bezrobocia – zwłaszcza odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych i liczba długotrwale bezrobotnych. Na wyznaczonym obszarze wartość tych wskaźników jest wyższa niż na terenie całego Morąga (Rysunek 32 i Rysunek 33). Bezrobotni z wykształceniem podstawowym mają największe trudności na rynku pracy – zarówno w kwestii poszukiwania pracy, jak i jej utrzymania. Konsekwencją tego wskaźnika może być wzrost poziomu długotrwałego bezrobocia. Konieczne jest podniesienie kwalifikacji zawodowych osób z wykształceniem podstawowym, gdyż jest to niezbędne w celu znalezienia dobrze płatnej i satysfakcjonującej pracy.

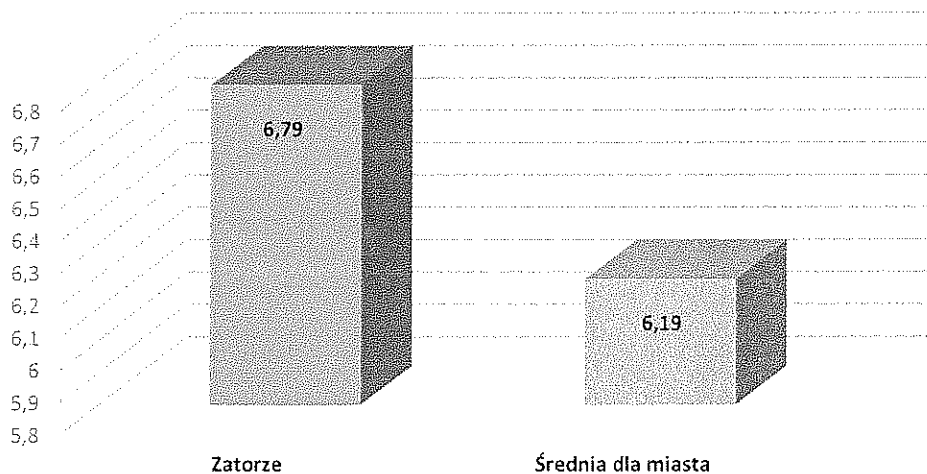
Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Rysunek 32. Udział bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie

Rysunek 33. Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie

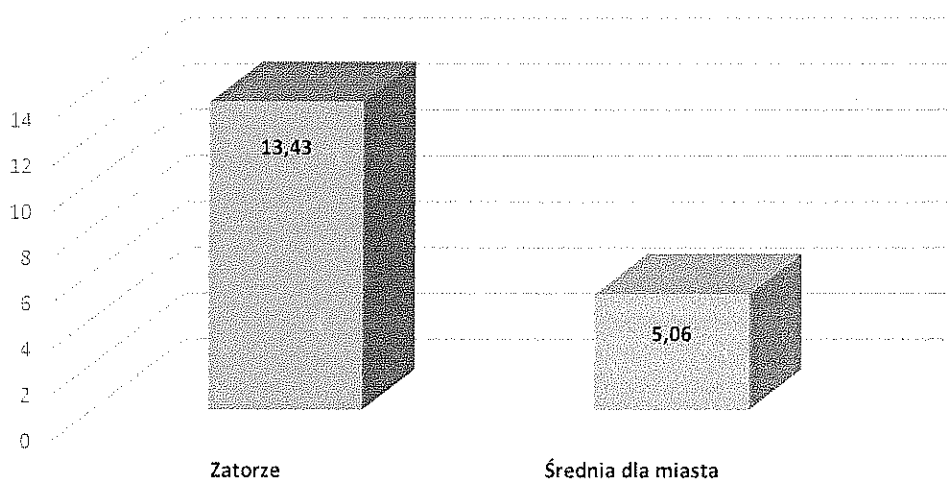
Wysoka wartość wskaźnika dotyczącego liczby przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie na 1000 nieletnich (Rysunek 34) najprawdopodobniej związana jest z wymienionymi wyżej wskaźnikami, dotyczącymi liczby osób korzystających z pomocy społecznej i liczby

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

bezrobotnych z wykształceniem podstawowym. Jak już wcześniej wspomniano ubóstwo, które najczęściej jest następstwem bezrobocia, prowadzi do powstawania zachowań patologicznych wśród mieszkańców obszaru zdegradowanego. Najbardziej zagrożoną patologiami grupą społeczną są nieletni – osoby, które wychowując się w patologicznych środowiskach za autorytety uznają często swoich rówieśników, również pochodzących z patologicznych rodzin. Skutkuje to zmniejszeniem poczucia bezpieczeństwa wszystkich grup społecznych, w związku z czym spada również aktywność społeczna i gospodarcza pozostałych mieszkańców danego obszaru.

Rysunek 34. Liczba czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie na 1 tys. osób nieletnich

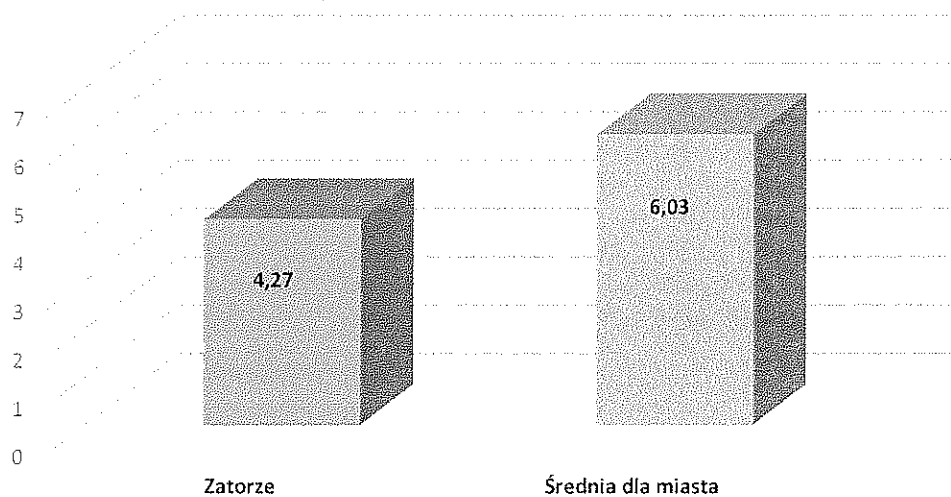
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie

Kolejnym wskaźnikiem potwierdzającym konieczność przeprowadzenia procesów rewitalizacyjnych na danym obszarze zdegradowanym jest wskaźnik dotyczący liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób (Rysunek 35). Na wyznaczonym obszarze jego wartość jest niższa niż średnia dla całego miasta. Wskaźnik ten informuje o poziomie lokalnej przedsiębiorczości oraz aktywizacji gospodarczej

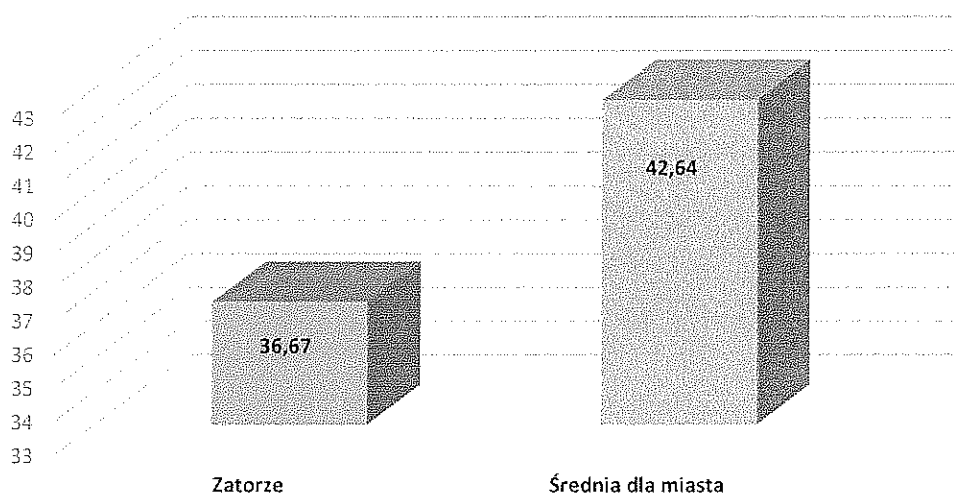
mieszkańców obszaru. Niska liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych świadczy o niższym poziomie rozwoju sfery gospodarczej w porównaniu do innych obszarów Morąga.

Rysunek 35. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Morągu

Rysunek 36. Frekwencja w wyborach parlamentarnych w dniu 25.10.2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Morągu

Ostatnim wskaźnikiem potwierdzającym wystąpienie sytuacji kryzysowej na obszarze Zatorze jest wskaźnik obrazujący frekwencję w wyborach parlamentarnych, które odbyły się dnia 25 października 2015 roku (Rysunek 35). Niższa wartość wskaźnika zarejestrowana na obszarze Zatorze niż średnia dla miasta świadczy o niskim poziomie zaangażowania mieszkańców obszaru w życie publiczne.

Obszar rewitalizowany Śródmieście

Rysunek 37. Obszar rewitalizowany Śródmieście

Źródło: Opracowanie własne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Obszar rewitalizowany Śródmieście zajmuje powierzchnię 0,47 km², co stanowi 7,58% ogólnej powierzchni miasta. Zamieszkuje go 2 472 osób, tj. 17,82% ogólnej liczby mieszkańców. Od północy ograniczony jest ulicą Dworcową, od wschodu ulicą 11 listopada i Kujawską, od południa ulicą Zamkową i Rozlewiskiem Morąskim, natomiast od zachodu ulicą Szpitalną.

Wyznaczony obszar obejmuje swym zasięgiem ważne w aspekcie życia społecznego i kulturalnego mieszkańców tereny. Zlokalizowane są tutaj ważne obiekty infrastruktury społecznej, m.in.:

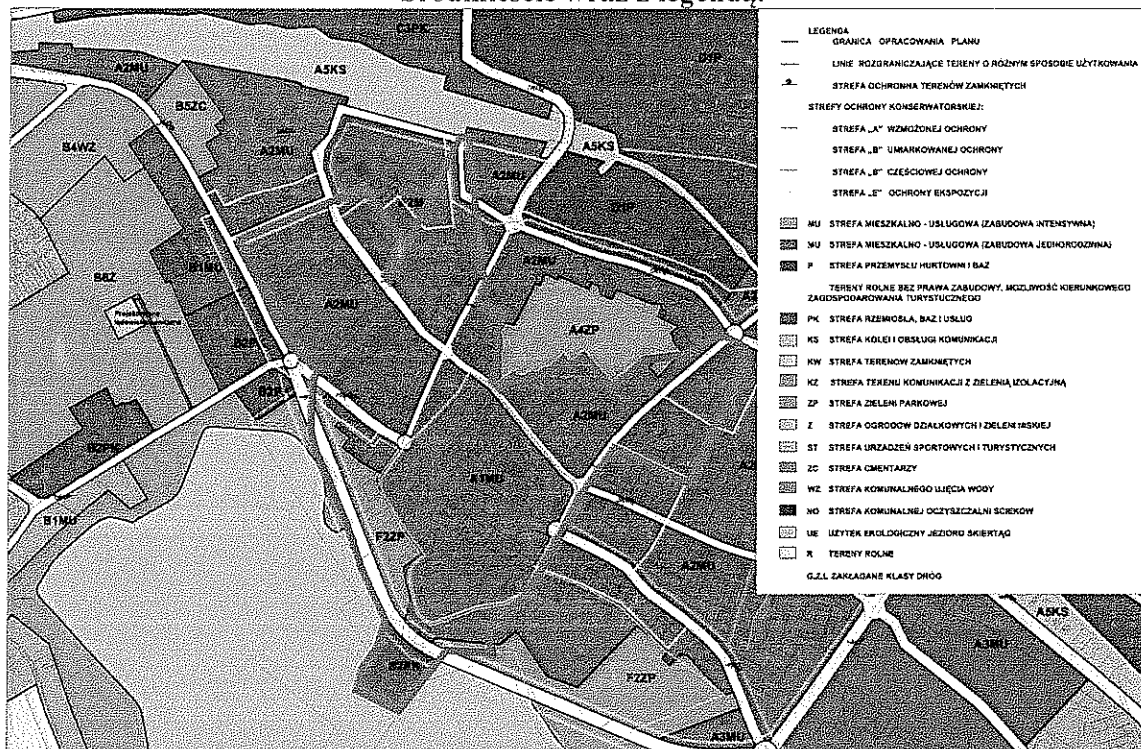
- Urząd Miejski,
- Szpital,
- Powiatowy Urząd Pracy Filia,
- Miejska Biblioteka Publiczna im. K. I. Gałczyńskiego w Morągu,
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. S. Żeromskiego,
- Gimnazjum nr 1 im. Jana Pawła II w Morągu,
- Zespół Szkół Licealnych w Morągu,
- Morąski Dom Kultury,
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Kino Narie,
- Kościół św. Piotra i Pawła,
- Zamek Krzyżacki,
- Pałac Dohnów,
- banki,
- bankomaty,
- urzędy pocztowe,
- apteki,
- zakłady usługowe,
- Lokalna Organizacja Turystyczna "Kraina Nieodkrytych Tajemnic".

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Morąga przedstawiona jest w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg. Wyrys ze Studium w obrębie granic obszaru rewitalizowanego Śródmieście przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 38. Wyrys ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg obejmujący granice obszaru rewitalizowanego Śródmieście wraz z legendą.

Zródło: opracowanie własne na podstawie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Morąg

Na powyższym rysunku granice obszaru rewitalizowanego Śródmieście oznaczone są czerwoną linią.

W mieście Morąg Studium wyróżnia 5 jednostek strukturalnych zainwestowania miejskiego oraz jedną jednostkę o charakterze przyrodniczym. Zgodnie z zapisami Studium

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

obszar rewitalizowany Śródmieście obejmuje tereny oznaczone symbolami A1MU, A2MU, B2PK oraz F2ZP wchodzące w skład jednostek zainwestowania A, B i F.

A1MU – strefa mieszkaniowo-usługowa. Obszar Starego Miasta wraz z otaczającą zielenią po byłej fosie, objęty strefą „A” ochrony konserwatorskiej i strefą „W” ochrony archeologicznej. W strefie „A” obowiązuje ochrona historycznej struktury przestrzennej i substancji architektonicznej.

A2MU – strefa mieszkalno-usługowa. Obszar zabudowy śródmiejskiej w części środkowej i zachodniej objęty strefą „B” ochrony konserwatorskiej, w której obowiązuje rygor w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

B2PK – strefa rzemiosła produkcyjnego i baz obsługi miasta. Adaptowane bazy obsługi komunalnej miasta i rzemiosło produkcyjne z możliwością rozwoju. Istniejąca zabudowa mieszkalna nie podlega rozbudowie.

F2ZP – strefa zieleni parkowej urządzonej wokół użytku ekologicznego.

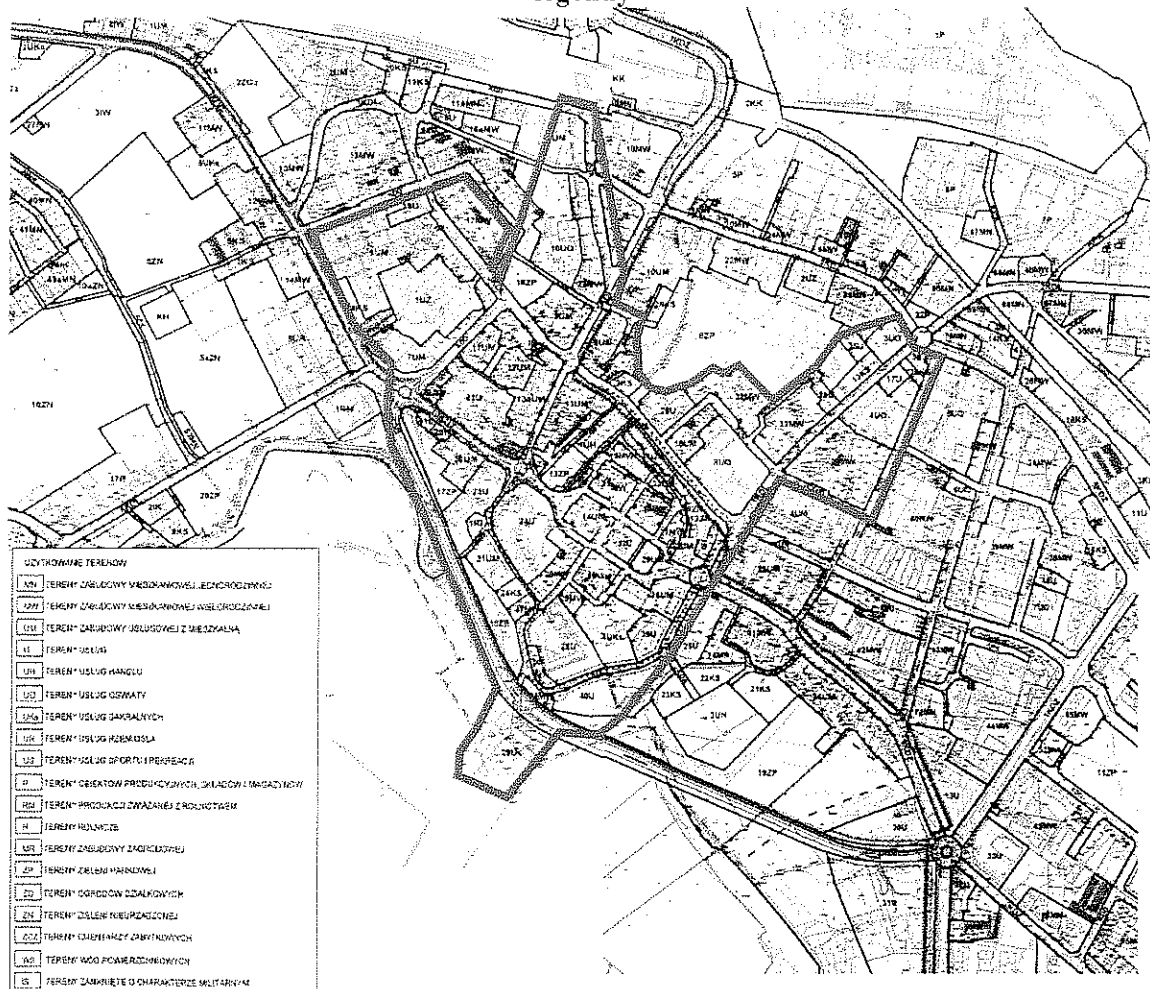
Dla miasta uchwalony został Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Morąg. W planie tym zostały wyznaczone podstawowe funkcje pełnione przez tereny wchodzące w skład obszaru rewitalizowanego Śródmieście. Poniżej przedstawiono wyrys z MPZP, w obrębie granic tego obszaru.

Dominującą funkcją na obszarze rewitalizowanym Śródmieście, wg MPZP, jest funkcja mieszkalno-usługowa (UM). Ponadto, MPZP wyznacza na obszarze tereny o funkcjach:

- Usługowej (U),
- Usług handlu (UH),
- Usług oświaty (UO),
- Usług sakralnych (UKs),
- Zieleni parkowej (ZP),
- Usług ochrony zdrowia (UZ)

Rysunek 39. Wyrys z Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Morąg, obejmujący granice obszaru rewitalizowanego Śródmieście wraz z fragmentem legendy

Źródło: opracowanie własne na podstawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Morąg

Z uwagi na wartości historyczno-przestrzenne oraz krajobrazowo-kulturowe Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Morąg wyznacza strefy ochrony konserwatorskiej:

- Strefa „A” – Ochrony konserwatorskiej. Obejmuje szczególnie wartościowy obszar o zachowanej strukturze przestrzennej do bezwzględneho zachowania. Obowiązuje ochrona

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

historycznej struktury przestrzennej i substancji architektonicznej, która stanowi bezwzględny priorytet dla wymagań konserwatorskich. W strefie tej obowiązuje m.in.:

- a) zachowanie i utrwalenia historycznej siatki ulic w układzie szachownicowym z koniecznością uporządkowania ich, w szczególności w części północnej starego miasta,
- b) wydzielenie bloku zabudowy dla wschodniej pierzei rynku i ukształtowanie zabudowy przyrynkowej na zasadzie pierzei z kształtowaniem elewacji kamienic w układzie szczytowym osi elewacji nowej zabudowy działek,
- c) zachowanie zarysu średniowiecznych bloków zabudowy – podział zabytkowego zespołu kompozycyjnie na bloki urbanistyczne, z koniecznością uporządkowania zabudowy wewnątrzblokowej i domknięcia poszczególnych bloków,
- d) obrzeżny – pierzejowy układ zabudowy bloków urbanistycznych,
- e) zakaz nadbudowy obiektów zabytkowych, zarówno wpisanych do rejestru zabytków jak i posiadających wysokie wartości kulturowe,
- f) zakaz nadbudowy budynków znajdujących się w pierzejach przyrynkowych,
- g) wydobycie w elewacjach pierzejowych podziałów odpowiadających cechom historycznych podziałów na posesje,
- h) wejścia do wnętrza blokowych przez przejścia bramowe,
- i) tworzenie we wnętrzach blokowych pasaży i dziedzińców lub miejsc zagospodarowanych zielenią
- j) dostępności wewnętrznych dziedzińców i zielonych wnętrz blokowych przejściami lub przejazdami bramowymi,
- k) jednoczesnej modernizacji ulic i placów wraz z oświetleniem i przebudową bądź modernizacją oraz realizacją sieci uzbrojenia podziemnego, wraz z uporządkowaniem nawierzchni ciągów jezdnych i pieszych przy zastosowaniu materiałów właściwych dla terenu starego miasta,
- l) wbudowania wszelkich kubaturowych urządzeń infrastruktury technicznej w budynki, względnie stosowania modułów podziemnych,

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

- m) wprowadzania wewnątrz starego miasta w rejonie murów obronnych w części zachodniej i północnej zabudowy niskiej opartej jedną ścianą na murach,
- n) poprzedzania wszelkich prac związanych z robotami ziemnymi, ratowniczymi, badaniami archeologicznymi o charakterze wykopaliskowym,
- o) przy remontach i modernizacjach istniejących obiektów oraz zabudowie uzupełniającej dopuszcza się jedynie materiały tradycyjne, uzasadnione historycznie.
- Strefa „B” – Ochrony konserwatorskiej. Obejmuje obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. W strefie „B” obowiązuje:
 - a) Ochrona historycznego układu ulic i placów,
 - b) Ochrona historycznych podziałów parcelacyjnych bloków,
 - c) Ochrona historycznej skali zabudowy.

W skład strefy „B” wchodzi podstrefa „B1”. W podstrefie tej obowiązuje:

- a) Ochrona historycznego układu ulic i placów,
- b) Ochrona historycznej skali zabudowy,
- Strefa „E” ochrony ekspozycji. Obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych. Każde wskazanie lokalizacyjne w tej strefie wymaga przeprowadzenia studiów krajobrazowych.

Wszystkie wymienione wyżej strefy ochrony konserwatorskiej wchodzi w skład obszaru rewitalizowanego Śródmieście:

- Granicę Strefy „B” wyznaczają od zachodu ulica Tadeusza Kościuszki, od północy ulice Dworcowa, Kolejowa i Warmińska, od wschodu ulica Kujawska, a od południa ulica Pomorska i Dąbrowskiego,
- Strefa „A” zlokalizowana jest w ścisłym centrum Morąga. Swoim zasięgiem obejmuje historyczne obszary i zabudowania Starego Miasta,
- Strefa „E” obejmująca swoim zasięgiem nabrzeże Rozlewiska Morąskiego,

Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Morąg wyznacza także zespoły zabytkowe objęte ochroną, lub postulowane do objęcia ochroną, znajdujące się na terenie obszaru rewitalizowanego Śródmieście:

- Zespół urbanistyczny Starego Miasta w granicach określonych strefą „A” ochrony konserwatorskiej,
- Istniejąca zabudowa ulic: 11 listopada, 3 Maja, Mickiewicza oraz Dąbrowskiego.

Narodowy Instytut Dziedzictwa wymienia zabytki nieruchome, z których część znajduje się na obszarze rewitalizowanym Śródmieście. Są to:

- Założenie urbanistyczne Starego Miasta,
- Kościół parafialny św. Piotra i Pawła,
- Mury obronne,
- Zamek (skrzydło pn.-zach.)
- Ratusz,
- Pałac Dohnów,
- Dom, znajdujący się przy ul. 11 Listopada 5,
- Magazyn, znajdujący się przy ul. 11 Listopada 17
- Dom, znajdujący się przy ul. 3 Maja 4,
- Dom, znajdujący się przy ul. 3 Maja 9,
- Dom, znajdujący się przy ul. Osińskiego 1,
- Dom, znajdujący się przy ul. Osińskiego 8,
- Dom, znajdujący się przy ul. Osińskiego 9,
- Dom, znajdujący się przy ul. Osińskiego 10,
- Dom, znajdujący się przy ul. Reymonta 6,
- Dom, znajdujący się przy ul. Samulowskiego 10,
- Dom, znajdujący się przy ul. Zamkowej 6,
- Dom, znajdujący się przy ul. Zamkowej 16
- Wodociągowa wieża ciśnień, znajdująca się przy ul. Dąbrowskiego 11

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Obszar Śródmieście cechuje występowanie problemów przestrzenno-infrastrukturalnych. Zachowany zabytkowy układ urbanistyczny ścisłego centrum charakteryzuje się brakiem przestrzeni do pełnienia współczesnych funkcji, charakterystycznej dla zabudowy mieszkalno-usługowej. Obserwujemy tu znaczący deficyt miejsc rekreacji i wypoczynku, w szczególności dla najmłodszych, brak placów zabaw. Ponadto znaczna część zabytkowych budynków wymaga gruntownych remontów. Istotnym problemem jest nieład i degradacja tzw. podwórek, stanowiących zaplecze kamienic. Wymagają one nadania nowej funkcji - miejsc wypoczynku dla mieszkańców. Istnieje też potrzeba modernizacji systemu drogowego, niektóre z ulic wymagają modernizacji i remontu jezdni oraz chodników. Brakuje też ciągów pieszo-rowerowych, które stanowią efektywną formę ograniczenia niskiej emisji, będącej skutkiem nadmiernego ruchu samochodowego. Obszar wymaga również interwencji w zakresie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej jak i wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz modernizacji sieci ciepłowniczej.

Poniżej zaprezentowano wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizowanego Śródmieście.

Tabela 25. Wykaz ulic wchodzących w skład obszaru rewitalizowanego Śródmieście w Morągu

Wykaz ulic wchodzących w całości w skład obszaru		
11 Listopada	Herdera	Kajki
Kasprowicza	Kaszubska	Kościelna
Krzywa	Młyńska	Ogrodowa
Osińskiego	Plac Kombatantów	Rataja
Reymonta	Samulowskiego	Sierakowskiego
Skłodowskiej	Szpitałna	Targowa
Zamkowa	Zawiszy	Zbożowa
Ulice częściowo wchodzące w skład obszaru		
Dąbrowskiego (10%)	3 Maja (60%)	Kujawska (50%)
Dworcowa (50%)	Mickiewicza (50%)	

Zródło: Opracowanie własne

Ostateczne potwierdzenie zasadności delimitacji obszaru rewitalizowanego Śródmieście dokonane zostało przeprowadzeniem analizy wskaźnikowej dla wskazanego obszaru. Sytuację kryzysową potwierdza zdiagnozowanie mniej korzystnych wartości wskaźników w przypadku co najmniej 3 kryteriów w porównaniu z ich średnią dla całego miasta. Dane wyjściowe dla miasta oraz badanego obszaru, uzyskane do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Dane wyjściowe do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej

Wyszczególnienie	Śródmieście	Miasto Morąg
Liczba ludności (stan na 31.12. 2014 r.)	2 472	13 870
Liczba osób w wieku produkcyjnym (stan na 31.12. 2014 r.)	1 759	9 116
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym (stan na 31.12. 2014 r.)	469	2 624
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej (stan na 31.12. 2014 r.)	365	1 667
Łączna suma wypłaconych zasiłków pomocy społecznej (dane za 2014 r.)	549 319,00	3 648 245,00
Ogólna liczba bezrobotnych (stan na 31.12.2014 r.)	227	999
Liczba osób długotrwale bezrobotnych (stan na 31.12.2014 r.)	133	564
Liczba bezrobotnych z wykształceniem podstawowym (stan na 31.12. 2014 r.)	38	116
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej (stan na 31.12. 2014 r.)	222	837
Liczba stwierdzonych przestępstw (stan na 31.12. 2014 r.)	55	177
Liczba osób nieletnich (od 13 do 17 lat)	115	633
Liczba czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie (w 2014 r.)	7	32
Ogólna liczba budynków mieszkalnych (stan na 31.12. 2014 r.)	298	1 556
Liczba wydanych kart do głosowania w wyborach parlamentarnych (25.10.2015 r.)	776	4 965
Liczba uprawnionych do głosowania w wyborach parlamentarnych (25.10.2015 r.)	2 209	11 645

Źródło: Opracowanie własne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

W oparciu o dane zaprezentowane w powyższej tabeli przeprowadzono analizę wskaźnikową dla badanego obszaru i całego miasta. Jak wspomniano już wcześniej sytuacja kryzysowa została potwierdzona na obszarze tylko wówczas, gdy badane wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne niż w całym mieście Morąg. Uwzględniono również możliwy błąd statystyczny w granicach +/- 1%. Wyniki przeprowadzonej analizy wskaźnikowej prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27. Wyniki analizy wskaźnikowej obszaru Śródmieście

Wskaźnik	Śródmieście	Miasto Morąg	Potwierdzona sytuacja kryzysowa
Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności	147,65	120,19	TAK
Udział długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym	7,56	6,19	TAK
Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych	16,74	11,61	TAK
Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności	18,97	18,92	NIE
Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi) w tym czyny karalne nieletnich na 1 000 mieszkańców obszaru	22,25	12,76	TAK
Liczba przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie na 1 000 osób nieletnich	6,01	5,05	TAK
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób	8,98	6,03	NIE
Frekwencja w wyborach parlamentarnych 25.10.2015 r.	35,13	42,64	TAK

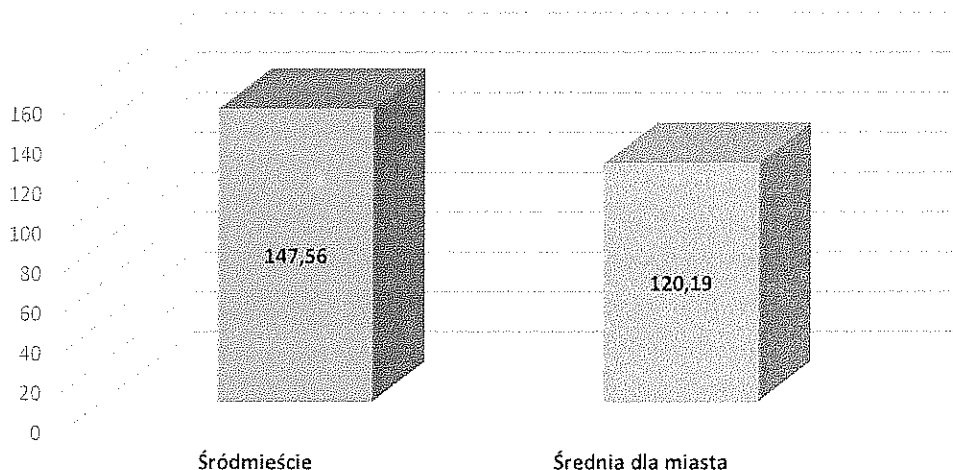
Zródło: Opracowanie własne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Ważnym wskaźnikiem uzasadniającym konieczność podjęcia działań rewitalizacyjnych jest liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Na badanym obszarze wartość tego wskaźnika jest wyższa niż średnia dla miasta (Rysunek 40).

Rysunek 40. Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu

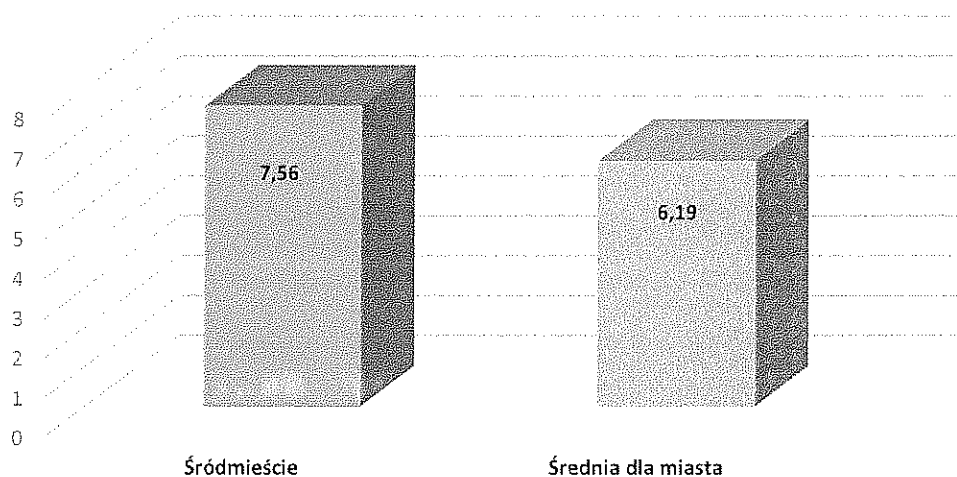
Wysoka liczba osób korzystających z pomocy społecznej świadczy o znacznym poziomie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Ubóstwo to poważny problem dotyczący najczęściej całe rodziny pozbawione finansowych i materialnych źródeł utrzymania, których nie stać na zaspokojenie podstawowych potrzeb. Do najważniejszych czynników generujących ubóstwo zaliczamy bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe oraz niski poziom wykształcenia, utrudniający znalezienie stałego zatrudnienia. Na wyznaczonym obszarze udział długotrwałe bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym oraz udział osób pozostających bez pracy posiadających wykształcenie podstawowe jest wyższy niż w całym Morągu (Rysunek 41 i Rysunek 42). Bezrobocie to jeden z najpoważniejszych problemów współczesnej gospodarki. Rodziny dotknięte tym problemem początkowo w związku ze spadkiem przychodów zmuszone są do ograniczania konsumpcji do niezbędnego minimum. Wraz z upływem czasu, gdy

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

bezrobocie staje się długotrwałe znacznie zwiększa się ryzyko ubóstwa i konieczności skorzystania z pomocy społecznej. Długi okres pozostawania bez pracy może spowodować nasilenie zachowań społecznie niepożądanych o charakterze kryminogennym. Przymusowa bezczynność sprzyja powstawaniu takich zaburzeń jak: apatia, zniechęcenie, poczucie nieprzydatności, narastającej agresji oraz chorób. Jedną z najważniejszych przyczyn długotrwałego okresu pozostawania bez stałego zatrudnienia jest bez wątpienia niskie wykształcenie. Wyznacznikiem pozycji na rynku pracy, a tym samym szans bezrobotnego na znalezienie zatrudnienia jest poziom jego wykształcenia oraz posiadanych kwalifikacji. Dlatego niezbędne jest podejmowanie wszelkich działań zmierzających do udzielenia wszelkiego możliwego wsparcia długotrwałe bezrobotnym, zwłaszcza posiadającym niskie wykształcenie, gdyż to w konsekwencji spowoduje zmniejszenie odsetka osób korzystających z pomocy społecznej.

Rysunek 41. Udział długotrwałe bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym

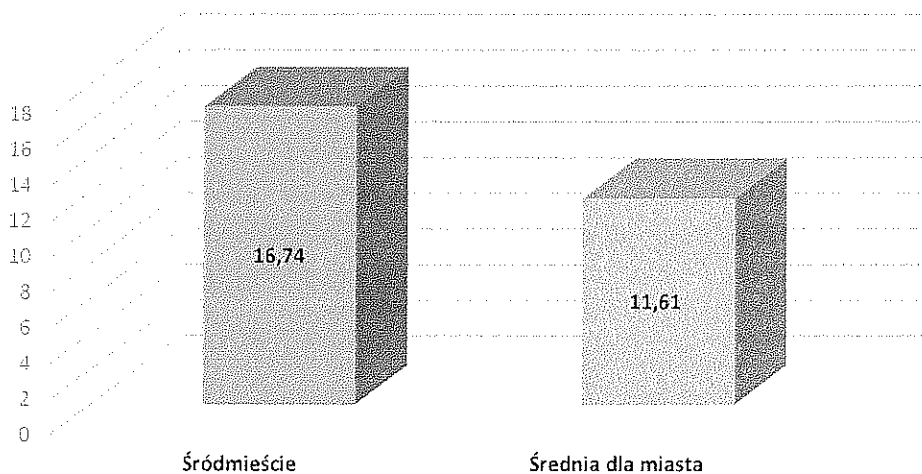

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Rysunek 42. Odsetek osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym w ogólnej liczbie bezrobotnych

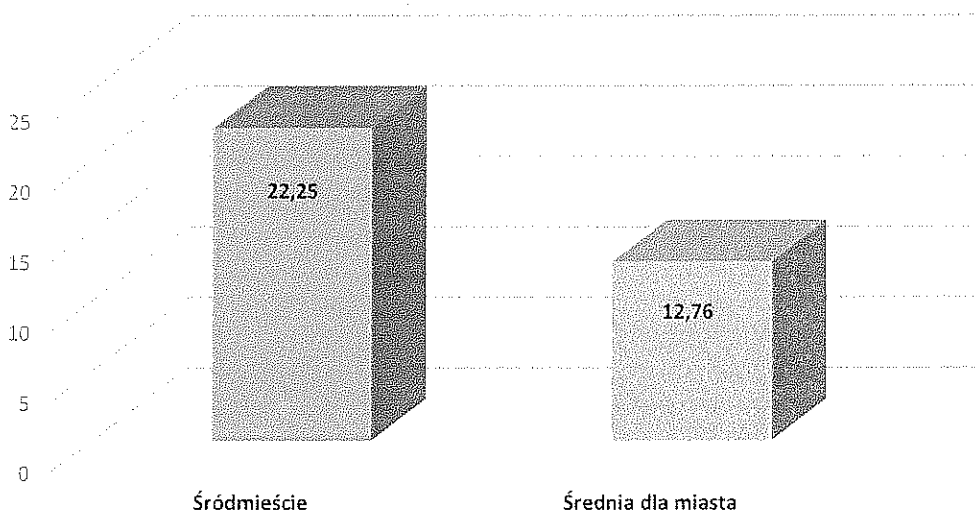
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Ostródzie

Wskaźniki liczby przestępstw i wykroczeń (poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi) w tym czyny karalne nieletnich przypadające na 1000 ludności oraz liczby przestępstw popełnionych przez osoby nieletnie przyjmują wyższą wartość na obszarze Śródmieście niż w całym Morągu (Rysunek 43 i Rysunek 44). Przestępczość to przede wszystkim zjawisko społeczne mogące wynikać z problemów poruszonych wcześniej - długotrwałego bezrobocia, konieczności korzystania z pomocy społecznej, ubóstwa. Trudna sytuacja materialna, nadmiar wolnego czasu oraz poczucie odrzucenia i wykluczenia są najczęściej przyczynami popełniania czynów prawnie zabronionych. Wzrost przestępczości wpływa na znaczne obniżenie poczucia bezpieczeństwa lokalnej społeczności i spadek zaufania społecznego.

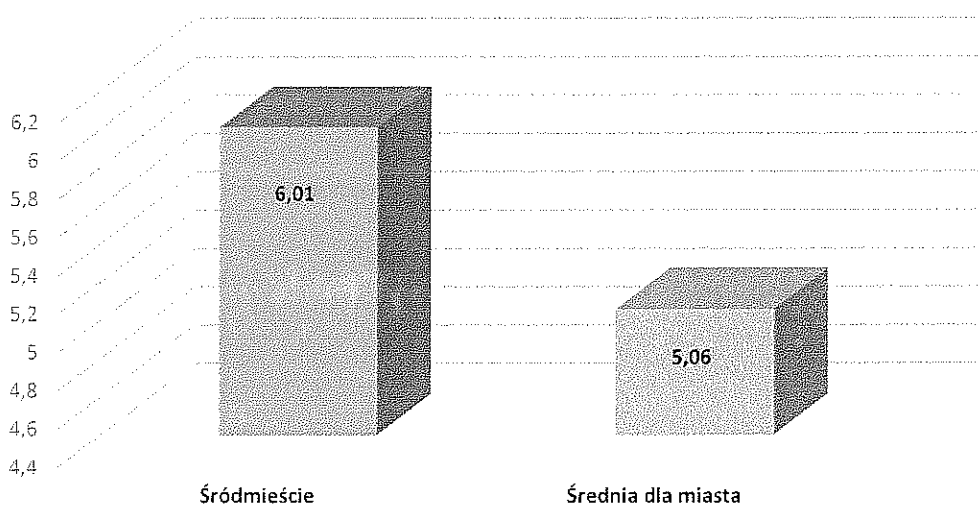
Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Rysunek 43. Liczba przestępstw i wykroczeń stwierdzonych (poza zdarzeniami drogowymi i przestępstwami gospodarczymi) w tym czyny karalne nieletnich na 1 000 mieszkańców obszaru

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie

Rysunek 44. Liczba czynów karalnych popełnionych przez osoby nieletnie na 1 tys. osób nieletnich

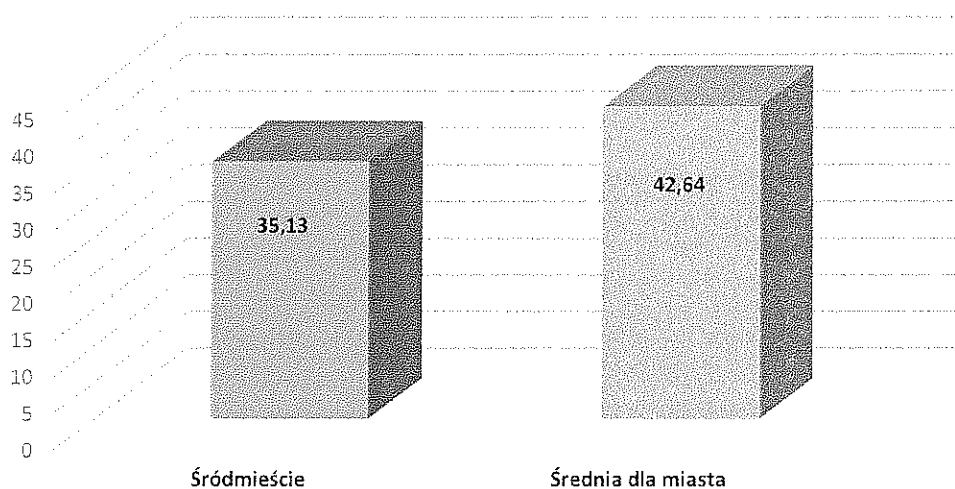
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Powiatowej Policji w Ostródzie

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Ostatnim wskaźnikiem potwierdzającym trudną sytuację na wyznaczonym obszarze jest frekwencja w wyborach parlamentarnych przeprowadzonych 25 października 2015 r. Wybory to podstawowy element demokracji, są rodzajem uczestnictwa politycznego obywateli w sprawowaniu władzy. Nizsza frekwencja wyborcza na danym obszarze w stosunku do całego Morąga (Rysunek 45) świadczy o braku zaufania lokalnej społeczności do polityki i procedur wylaniania rządu oraz wiary w możliwość zmiany w ten sposób własnej sytuacji życiowej.

Rysunek 45. Frekwencja w wyborach parlamentarnych 25.10.2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Morągu

3.3. Cele rewitalizacji oraz kierunki działań rewitalizacyjnych.

Cele rewitalizacji oraz kierunki działań w ramach procesu rewitalizacji zostały wypracowane wspólnie dla obu obszarów rewitalizowanych, z uwagi na fakt, że na obu obszarach zdiagnozowano takie same problemy w sferze społecznej, tj. nasilenie zjawisk: ubóstwa, bezrobocia, przestępczości, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

CEL GŁÓWNY

Wyprowadzenie obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego

Osiągnięcie celu głównego możliwe będzie dzięki realizacji następującego katalogu celów strategicznych i operacyjnych:

Cel strategiczny 1. Reintegracja społeczna

Cel operacyjny 1.1: Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej;

Cel operacyjny 1.2: Działalność terapeutyczna;

Cel operacyjny 1.3: Wsparcie działalności organizacji pozarządowych;

Cel operacyjny 1.4: Aktywizacja społeczna i zawodowa.

Cel strategiczny 2. Funkcjonalna i estetyczna przestrzeń

Cel operacyjny 2.1: Integracja przestrzenno-funkcjonalna;

Cel operacyjny 2.2: Zagospodarowanie przestrzeni publicznych;

Cel operacyjny 2.3: Podniesienie atrakcyjności osiedleńczej obszarów rewitalizowanych

Cel operacyjny 2.4: Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.

Cel strategiczny 3. Wysoka jakość środowiska

Cel operacyjny 3.1: Działania na rzecz gospodarki niskoemisyjnej;

Cel operacyjny 3.2: Zwiększenie różnorodności roślinnej.

3.4. Identyfikacja podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Zapewnienie warunków dla właściwej rewitalizacji wymaga podjęcia zintegrowanych, kompleksowych i skoncentrowanych działań na rzecz przeciwdziałania procesom degradacji, zaplanowanych i prowadzonych z uwzględnieniem realnej partycypacji społecznej.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały zaprogramowane w formie projektu zintegrowanego pn.: Regionalne Centrum Pomocy Terapeutycznej.

Projekt zintegrowany jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy.

**Realizowany jest w oparciu o istniejące potencjały
w sferze społecznej oraz przestrzennej.**

Źródłem inspiracji projektu zintegrowanego jest czynna działalność wielu organizacji pozarządowych na rzecz zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych, w tym Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.

W 1992 r. z inicjatywy rodziców i Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Morągu utworzono w strukturach Towarzystwa Przyjaciół Dzieci (TPD) Koło wspomagające rozwój dzieci z różnymi schorzeniami. Koło to działało na zasadzie samopomocy i skupiało głównie rodziców dzieci niepełnosprawnych. Członkowie Koła sami organizowali różne imprezy integracyjne i okolicznościowe, wycieczki, pomoc rzeczową dla potrzebujących, wzajemnie się wspierali i dzielili doświadczeniem. Ponadto nawiązali kontakt z dr. nauk medycznych, specjalistą rehabilitacji ze szpitala w Ameryce – Ireneuszem Kowalskim. Dzięki determinacji i uporze w działaniach na rzecz poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i ich rodzin, oddolna inicjatywa społeczna stała się organizacją pożytku publicznego. Działalność TPD stała się inspiracją do projektowanej profesjonalizacji miasta jako regionalnego ośrodka pomocy terapeutycznej.

Obecnie na terenie Morąga działają następujące jednostki Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, Oddział Okręgowy w Morągu:

- **Warsztat Terapii Zajęciowej w Morągu, prowadzący rehabilitację społeczną i zawodową 50 uczestników, którzy rekrutują się z czterech gmin powiatu ostródzkiego. Uczestnikami są osoby w wieku aktywności zawodowej, z różnymi**

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

niepełnosprawnościami, posiadające orzeczenie o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej;

- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Morągu**, przeznaczony dla osób, które ukończyły 18 rok życia, przewlekle psychicznie chorych oraz dla osób z upośledzeniem umysłowym w stopniu znacznym lub umiarkowanym oraz osób z lekkim upośledzeniem umysłowym, gdy jednocześnie występują inne sprzężone zaburzenia, zwłaszcza neurologiczne;
- **Młodzieżowy Klub Integracji Społecznej „UL”**, którego zadaniem jest przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu, przestępczości i uzależnieniu wśród młodzieży z Gminy Morąg;
- **Świetlica środowiskowa**, zapewniająca opiekę wychowawczą i dydaktyczną oraz udzielająca pomocy terapeutycznej dzieciom z Gminy Morąg;
- **Świetlica „Bezpieczna przystań”**, prowadząca zajęcia profilaktyczne, integracyjne, warsztaty rozwijające umiejętności manualne, społeczne i szkolne, w tym pomoc w odrabianiu lekcji, gry i zabawy, wycieczki i zajęcia okolicznościowe. Dzieci ponadto objęte są indywidualną i grupową pomocą psychologiczną.

Ponadto w gminie Morąg działalność prowadzą:

- **Stowarzyszenie Nie-Zwykłe Dzieci**, oferujące pomoc w zakresie: leczenia, edukacji, rehabilitacji, terapii oraz opieki, udzielana dzieciom, młodzieży i dorosłym osobom z całościowymi zaburzeniami rozwoju i ze spektrum autyzmu oraz ich rodzinom,
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Szymanowie**, placówką oświatowo-wychowawczą przeznaczoną dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym i znacznym, także ze sprzężonymi postaciami niepełnosprawności, w wieku od 3 do 24 roku życia, oraz z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, w wieku od 3 do 25 roku życia. Organem prowadzącym placówkę jest Starostwo Powiatowe w Ostródzie.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Działalność powyższych ośrodków skupia się głównie na pracy z dziećmi i młodzieżą. Projekt Zintegrowany zakłada wsparcie osób we wszystkich grupach wiekowych. Nie należy zapominać o grupie społecznej, której liczebność stale rośnie, tj. o osobach starszych.

Konsekwencją procesu starzenia się społeczeństwa są choroby wieku podeszłego. Następstwem takiego stanu rzeczy jest potrzeba rozbudowania systemu opieki nad osobami starszymi, często zmagającymi się z chorobami przewlekłymi, doprowadzającymi stopniowo do trwałego upośledzenia funkcjonowania w życiu codziennym.

Najczęstszymi chorobami podeszłego wieku są:

1. Choroba Alzheimera, objawiająca się utratą pamięci, zdolnością rozumowania i orientacji, to najczęstsza z chorób wieku podeszłego.
2. Choroba Parkinsona, choroba układu nerwowego, objawiająca się drżeniem kończyn i zaburzeniami mowy.
3. Nadciśnienie tętnicze, należące do najczęstszych schorzeń układu sercowo-naczyniowego u osób starszych. Częstość jego występowania rośnie bowiem wraz z wiekiem. Wiąże się to z procesami, które zachodzą w naczyniach tętniczych w miarę starzenia.
4. Nowotwory. Najczęstszymi nowotworami występującymi u osób starszych są: rak płuc, rak prostaty i rak piersi. Z nowotworów przewodu pokarmowego olbrzymia większość dotyczy osób w podeszłym wieku, m.in. rak przetyku, nowotwory żołądka, trzustki, jelita grubego.
5. Cukrzyca. Jak wynika z badań, szczyt zachorowań na cukrzycę typu 2 występuje około 60 roku życia. Szacuje się, że zmagają się z nią niemalże 40% osób po 65 roku życia. Specjaliści zauważają, że u osób w wieku podeszłym cukrzyca może przebiegać bez jawnych objawów. Czynnikiem zwiększającym ryzyko wystąpienia cukrzycy typu 2 u osób starszych to m.in.: nadwaga lub otyłość, a zwłaszcza otyłość typu brzusznej, zmniejszona aktywność fizyczna, upośledzenie funkcji nerek i wątroby.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

6. Choroby zwyrodnieniowe stawów - ryzyko wystąpienia choroby zwyrodnieniowej zwiększa się z wiekiem, choć są osoby starsze, które się z nią nie zmagają. Obecnie zwyrodnienie stawów dotyczy połowy ludzi po 50 roku życia.
7. Osteoporoza, kolejna choroba, której częstość występowania wzrasta z wiekiem. Na osteoporozę najbardziej narażone są osoby po 70 roku życia. Istotą choroby jest obniżenie wytrzymałości kości, która zwiększa łamliwość kości. Złamania spowodowane osteoporozą powodują znaczną chorobowość i umieralność.
8. Depresja - według danych Głównego Urzędu Statystycznego, 12% osób najstarszych (w wieku co najmniej 70 lat - kobiety dwa razy częściej niż mężczyźni) przyznaje, że zmagają się z depresją. Charakteryzuje się ona m.in. obniżeniem nastroju, nieuzasadnionym smutkiem i utratą zainteresowań. Najczęstszą przyczyną depresji u seniorów jest samotność. Jednak jej przyczyn należy szukać także w lekach przyjmowanych na leczenie innych schorzeń

Koncepcja projektu zintegrowanego została opracowana w odpowiedzi na wypracowane na bazie zdiagnozowanych problemów cele rewitalizacji jak również z uwzględnieniem istniejących potencjałów Morąga.

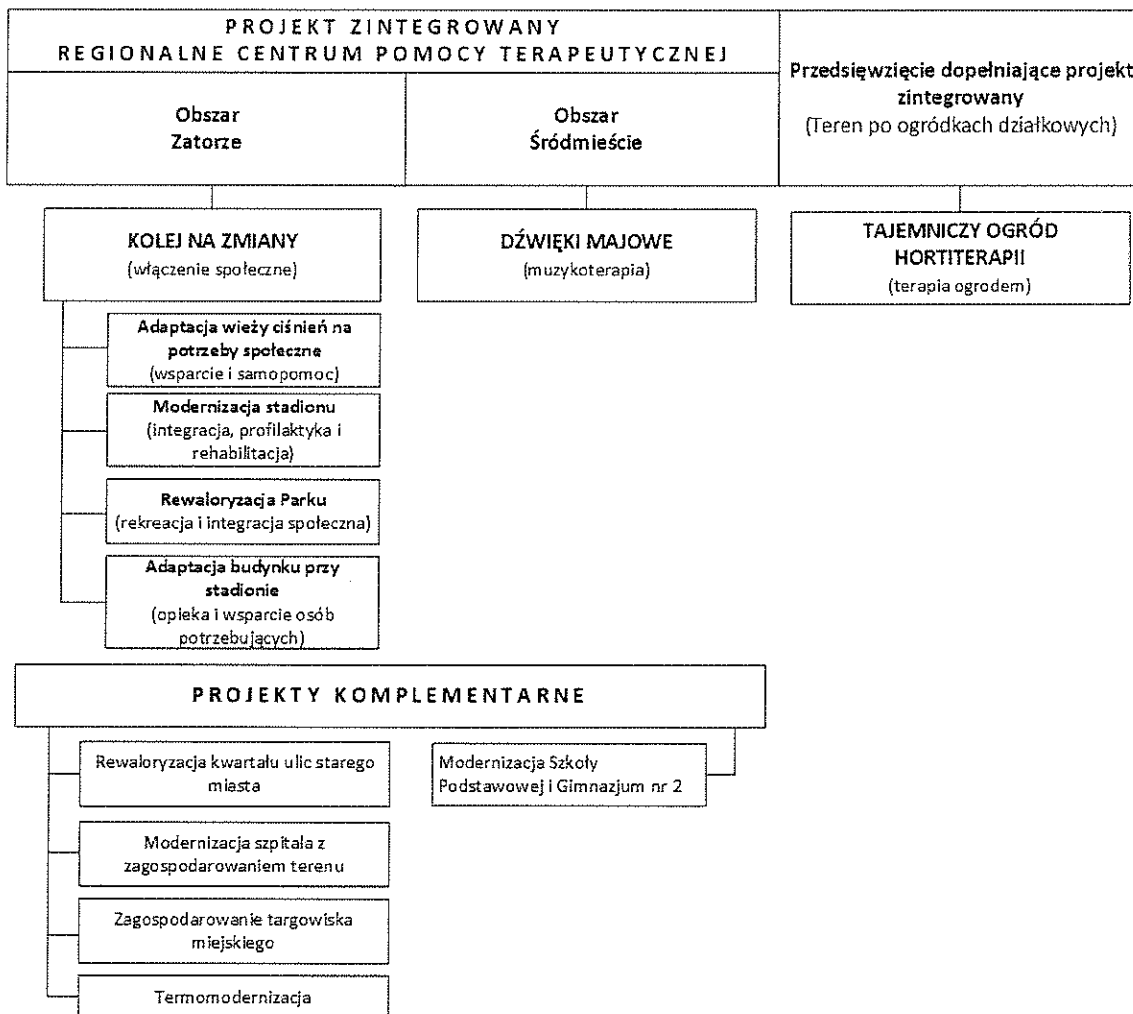
Projekt zintegrowany - Regionalne Centrum Pomocy Terapeutycznej - zostanie wykreowany na bazie istniejącej infrastruktury, której zostaną nadane nowe funkcje umożliwiające podejmowanie działań na rzecz pomocy i wsparcia dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychofizycznymi, dla osób starszych, osób dotkniętych ubóstwem, czy długotrwale bezrobotnym.

Przedsięwzięcia w ramach projektu zintegrowanego będą realizowane na obszarach rewitalizowanych: **Zatorze i Śródmieście**. Ponadto projekt zintegrowany uzupełniony będzie o przedsięwzięcie realizowane na terenie po ogródkach działkowych przy ulicy Sienkiewicza.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Rysunek 46. Projekt zintegrowany

Źródło: Opracowanie własne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Obszar Zatorze

KOLEJ NA ZMIANY

(włączenie społeczne)

Projekt składa się z czterech modułów.

Moduł I.

Adaptacja wieży ciśnień na potrzeby społeczne (wsparcie i samopomoc)

Inwestycja polega na zaadaptowaniu obiektu wieży ciśnień do pełnienia nowych funkcji. Wśród planowanych prac znajdują się m.in.:

- remont pomieszczeń wraz z wyposażeniem ich w celu stworzenia odpowiednich warunków do funkcjonowania Centrum Integracji Społecznej; część pomieszczeń przeznaczonych zostanie na pomieszczenia biurowe, inne natomiast będą umożliwiały realizowanie funkcji integracyjno-kulturalnych – w pomieszczeniach tych organizowane będą wydarzenia kulturalne koncentrujące się na integracji społeczności lokalnej, w tym środowisk wykluczonych społecznie; będzie to również miejsce spotkań NGO oraz mieszkańców;
- budowa ścianki wspinaczkowej – atrakcja wykorzystująca potencjał obiektu, uzupełniająca ofertę rekreacyjną Morąga; przyczyni się do rozwoju zainteresowań, zwłaszcza dzieci i młodzieży;
- zagospodarowanie przyległego terenu - uporządkowanie zieleni, wprowadzenie nasadzeń, lokalizacja ławek, stołów, pojemników na śmieci; efektem działań będzie dalsze poszerzenie możliwości spędzania wolnego czasu mieszkańców miasta, w tym seniorów i dzieci, a także poprawa estetyki terenu otaczającego wieżę ciśnień.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

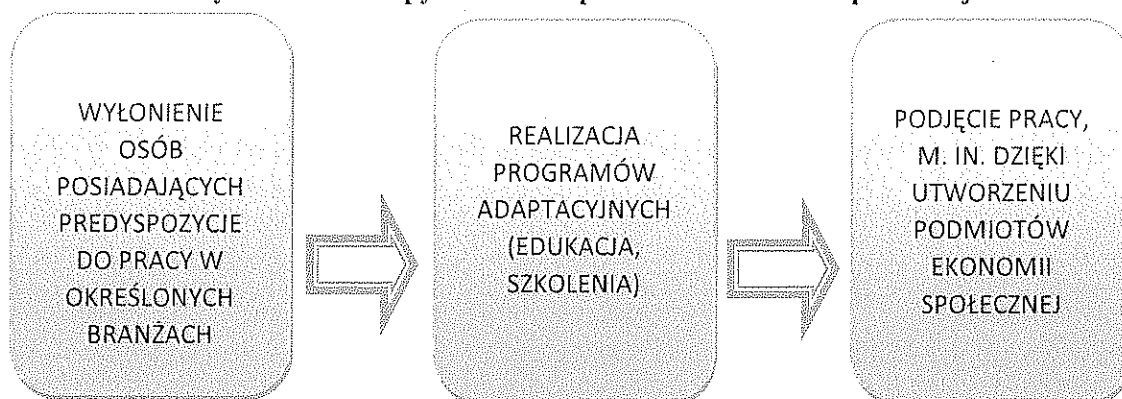
Osiedle Zatorze jest znacznie oddalone od centrum miasta, stąd też mieszkańcy nie zawsze korzystają ze wszystkich atrakcji kulturalnych, rekreacyjnych oraz edukacyjnych dostępnych w centrum miasta i potrzebują wsparcia oraz wszechstronnej oferty w najbliższej okolicy.

Obecnie nieużytkowana zabytkowa wieża ciśnień wyróżnia się z otoczenia z uwagi na swoją konstrukcję. Jako obiekt dziedzictwa kulturowego może stać się wizytówką miasta, wpływającą pozytywnie na atrakcyjność turystyczną obszaru. Potencjał tkwiący w przedmiotowym obiekcie planuje się wykorzystać w taki sposób, by w efekcie otrzymać funkcjonalny obiekt integrujący lokalną społeczność, w tym również organizacje pozarządowe. Nadrzędnym elementem przedsięwzięcia jest utworzenie Centrum Integracji Społecznej.

Centrum Integracji Społecznej – jednostka koordynująca rozwój działań służących profesjonalizacji miasta w kierunku stworzenia Regionalnego Centrum Pomocy Terapeutycznej dla zagrożonych wszelkimi formami wykluczenia, a także płaszczyzny wymiany poglądów, opinii, wspólnych działań podmiotów już funkcjonujących na terenie gminy. Stanowi formę podmiotu ekonomii społecznej (pozostałe formy to: spółdzielnia socjalna, spółdzielnia pracy, spółdzielnia osób prawnych, zakład aktywności zawodowej).

W procesie tworzenia podmiotu ekonomii społecznej (PES) należy postępować według następujących etapów:

Rysunek 47. Etapy tworzenia podmiotu ekonomii społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

PES tworzą i jednocześnie ich pracownikami są osoby zagrożone wykluczeniem społecznym lub już wykluczone, a ich głównym celem jest reintegracja społeczna i zawodowa. Podmiot prowadzi bowiem działalność społeczną i oświatowo-kulturalną oraz społecznie użyteczną na rzecz swoich członków, jak również lokalnego społeczeństwa. Powodzenie funkcjonowania takiego podmiotu gwarantuje dobór odpowiednich osób, zaangażowanych w prace i odpowiedzialnych, w związku z tym duże znaczenie mają, poprzedzające jej utworzenie, szkolenia i kursy przygotowawcze.

Sukcesywna realizacja projektu utworzenia PES wymaga także wdrożenia niezbędnych działań infrastrukturalnych, tj.:

- zagwarantowanie lokalu do prowadzenia niezbędnych szkoleń, kursów – Centrum Integracji Społecznej mieścić się będzie w zaadaptowanym, obecnie zdegradowanym, budynku wieży ciśnień (budynek ten znajduje się na obszarze rewitalizacji, co eliminuje generowanie kosztów dojazdów uczestników zajęć i stanowi efekt zachęty wynikający z położenia w sąsiedztwie miejsca zamieszkania);
- wyposażenie w niezbędny sprzęt dydaktyczny;
- w dalszej kolejności, na etapie tworzenia PES, przewiduje się potrzebę utworzenia miejsca do ich funkcjonowania.

Tworzenie podmiotów ekonomii społecznej przebiega wieloetapowo. Najważniejszą kwestią jest rozpoznanie lokalnego rynku – na jakie usługi czy produkty będzie największy popyt. Następnie wykonana zostanie selekcja, której celem będzie wyłonienie osób posiadających predyspozycje do zawodów w kierunkach, na które występuje największe zapotrzebowanie. W dalszej kolejności zostaną przeprowadzone szkolenia, kursy przygotowujące do wykonywania przyszłego zawodu. Planuje się wypracowanie następujących branż w ramach PES:

- usługi opiekuńcze - podstawowa pomoc w codziennych zajęciach (robienie zakupów, sprzątanie, gotowanie, załatwianie spraw w urzędach itp.), czynności pielęgnacyjne

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

(mycie, kąpanie, ubieranie, zapobieganie powstawaniu odleżyn i odparzeń, karmienie, dozowanie leków itp.).

Potencjalni odbiorcy usług opiekuńczych charakteryzują się często niskimi dochodami, co powoduje, że są głównie odbiorcami usług świadczonych w ramach zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Sektor usług opiekuńczych dla osób o niskich dochodach nie rozwija się dynamicznie, z uwagi na brak środków, personelu, infrastruktury.

Możliwe warianty świadczenia usług opiekuńczych:

- grupie osób w Domu Dziennego Pobytu,
 - w mieszkaniu podopiecznego,
 - usługi na zasadzie pomocy sąsiedzkiej - w mieszkaniu podopiecznego, przez osoby zrzeszone w PES, ale szczególna forma usług - świadczone przez znajome osoby.
- usługi porządkowe - w zakresie utrzymania przestrzeni publicznych, w szczególności: ulice, place, a także tereny zielone - parki, skwery, Stadion Miejski; źródłem zleceń może być Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe (drogi powiatowe), inne lokalne instytucje, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe (osiedla, tereny zielone, sprzątanie klatek schodowych), a nawet zleceniodawcy prywatni (sprzątanie domów, mycie okien, utrzymanie ogrodów).
- usługi gastronomiczne - dla podopiecznych planowanego w dalszej części dokumentu Domu Dziennego Pobytu, dla podopiecznych korzystających z usług opiekuńczych w domach, dla Ośrodka Pomocy Społecznej - obiady dla najuboższych, przygotowanie posiłków w formie cateringu dla: przedszkoli, żłobków, klubów malucha, dla prywatnych przedsiębiorstw, zamówienia na imprezy okolicznościowe itp.

Utworzone zostanie również **Centrum Aktywności Lokalnej**, którego celem będzie rozwijanie kompetencji i kapitału społecznego osób bezrobotnych i wykluczonych. Jednocześnie we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej nastąpi aktywizacja społeczno-zawodowa skierowana do osób zamieszkujących w szczególności obszary zdegradowane. Polegać ona będzie na organizowaniu m.in.:

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

- warsztatów psychospołecznych (zajęcia z psychologiem, psychoterapeutą, doradcą zawodowym),
- poradnictwa indywidualnego: psychologa, psychoterapeuty, radcy prawnego, doradcy zawodowego,
- szkoły dla rodziców,
- kursów zawodowych,
- staży zawodowych.

Moduł II. Modernizacja stadionu (integracja, profilaktyka, rehabilitacja)

Projekt zakłada kompleksową modernizację Stadionu Miejskiego, znajdującego się przy ulicy Stefana Żeromskiego, dla potrzeb lekkoatletycznych, piłki nożnej oraz tenisa ziemnego. Działania modernizacyjne obejmować będą wyremontowanie płyty boiska, bieżni, widowni, zaplecza, a także modernizację terenów przyległych terenów. Planuje się również utworzenie wypożyczalni sprzętu sportowego, w tym do *Nordic Walking*. W wyniku przeprowadzonych prac powstanie nowoczesny obiekt sportowy i rekreacyjny, spełniający współczesne wymagania i standardy, zwłaszcza w kwestiach wymagań dotyczących organizacji wydarzeń sportowych na poziomie krajowym.

Modernizacja stadionu zapewni atrakcyjną przestrzeń, w której będą realizowane przedsięwzięcia na rzecz rewitalizacji społecznej. Sport sprzyja dobremu samopoczuciu fizycznemu i psychicznemu, przełamuje podziały społeczne, sprzyja integracji społecznej, pełni funkcję edukacyjną ucząc podstawowych wartości społecznych. Stanowi również szybko rosnący sektor gospodarki, przyczynia się do wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Odbywające się na stadionie wydarzenia sportowe o charakterze bezpłatnym, przeznaczone również dla osób najmłodszych, zapewnią mieszkańcom dodatkową, atrakcyjną, formę spędzania wolnego czasu. Zainteresowanie sportem i aktywnością fizyczną osób wykluczonych społecznie wpłynie pozytywnie na ich powrót do społeczności oraz przyczyni się do redukcji zjawisk patologicznych, takich jak alkoholizm, czy problem przestępczości wśród nieletnich. Wydarzenia sportowe oraz imprezy masowe organizowane na stadionie zapewnią lokalnej

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

społeczności szerokie możliwości integracji, co bezpośrednio zwiększy poziom uczestnictwa w życiu publicznym mieszkańców obszaru zdegradowanego.

Zalecenie Rady z dnia 26 listopada 2013 r. w sprawie propagowania we wszystkich sektorach prozdrowotnej aktywności fizycznej, wskazuje aktywność fizyczną jako warunek wstępny zdrowego trybu życia i dobrego stanu zdrowia pracowników i przyczyniający się do osiągnięcia głównych celów Strategii Europa 2020, zwłaszcza w odniesieniu do wzrostu gospodarczego, wydajności i zdrowia. UE w okresie 2014-2020 udostępnia fundusze na współfinansowanie inicjatyw sportowych oraz opracowywanie i wdrażanie innowacyjnych pomysłów i praktyk w UE w ramach Programu Erasmus+Sport.

Moduł III. Rewaloryzacja parku (rekreacja i integracja społeczna)

Park zabytkowy – założony w 1878 roku przez Gustawa Rekitke, cenionego dekoratora wnętrz, jego rozwój nastąpił na początku XX w, był wówczas miejscem często odwiedzanym przez morążan.

Celem projektu jest podniesienie jakości życia mieszkańców w szczególności obszaru zdegradowanego oraz całego miasta, poprzez odpowiednie zagospodarowanie zabytkowego parku miejskiego, jednocześnie zapewniając mieszkańcom, a zwłaszcza dzieciom, odpowiednie formy spędzania wolnego czasu, integrację oraz przeciwdziałanie społecznemu wykluczeniu. W tym celu planuje się przywrócenie dawnej świetności zabytkowego parku miejskiego poprzez efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i dziedzictwa przeszłości jako czynnika rozszerzenia oferty turystycznej oraz kulturowej Gminy Morąg. Realizacja projektu polegać będzie na następujących przedsięwzięciach:

- uporządkowanie zieleni na terenie parku,
- odtworzenie lub wyznaczenie nowego układu alejek,
- budowa oczek wodnych,
- lokalizacja infrastruktury parkowej - ustawienie ławek, pojemników na śmieci, oświetlenia, drogowskazów, tablic informacyjnych,
- utworzenie parku linowego,

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

- utworzenie ścieżki sensorycznej dla dzieci,
- utworzenie skierowanych na potrzeby seniorów ścieżek terapeutycznych, umożliwiających uprawianie *Nordic Walking* oraz lokalizacja w ich okolicy urządzeń rekreacyjnych (siłownia na świeżym powietrzu),
- utworzenie ścieżek edukacyjnych,
- ustawienie obiektów małej architektury,
- lokalizacja innych obiektów infrastruktury rekreacyjnej,
- montaż kamer monitoringu.

Na terenie osiedla Zatorze, brak jest urządzonych ogólnodostępnych przestrzeni, które mogą przyczynić się do poprawy jakości życia lokalnej społeczności, rozwoju rekreacji oraz promocji aktywnego i zdrowego trybu życia, a także integracji mieszkańców. Taki stan rzeczy tylko podkreśla potrzebę realizacji przedmiotowego projektu.

Należy również nadmienić, iż teren realizacji projektu widnieje w rejestrze zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa. Fakt ten umożliwia wprowadzenie funkcji dydaktycznej na terenie parku poprzez lokalizację tablic świadczących o jego wyjątkowości, przybliżających zarówno historię okolicy, jak i rodzaje roślinności, jakie można tu napotkać. Realizacja projektu w znacznej mierze przyczyni się do stworzenia atrakcyjnej przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizowanym.

Najważniejszymi korzyściami dla społeczności lokalnej płynącymi z realizacji projektu są:

- utworzenie miejsc pracy przy porządkowaniu roślinności oraz umożliwienie nabycia doświadczenia i umiejętności przy pracach;
- utworzenie miejsc pracy podczas prowadzenia ogólnych prac porządkowych;
- utworzenie sezonowych miejsc pracy w parku linowym,
- utworzenie miejsca terapeutycznego na świeżym powietrzu dla seniorów, w szczególności podopiecznych utworzonego Domu Dziennego Pobytu,
- poprawa dostępności mieszkańców obszaru zdegradowanego do wysokiej jakości miejsc rekreacji i wypoczynku,

- pozytywny psychologiczny wpływ na mieszkańców zdegradowanego obszaru, w szczególności wykluczonych, którzy odczują pozytywne zmiany w ich środowisku,
- rozwój turystyki biegowej,
- poprawa stanu parku jako obiektu zabytkowego, przywrócenie terenom zieleni utraconych walorów krajobrazowych, pielęgnacja i odnowa ubytków cennego pod względem przyrodniczym parkowego drzewostanu.

W ramach modułu realizowany będzie projekt „Jesienne gry”

Realizacja projektu, jako cyklicznego wydarzenia organizowanego we wrześniu, odbędzie się przy wykorzystaniu walorów przyrodniczych parku zabytkowego. Stworzona zostanie skierowanych dla dzieci oferta gier terenowych, wśród których znajdą się m.in. „podchody”, czy „zabawa w chowanego”. Dzieci będą mogły korzystać ze ścieżek sensorycznych, z których część zaprojektowana zostanie specjalnie dla dzieci z dysfunkcjami psychicznymi i fizycznymi. Jednocześnie na boiskach kompleksu sportowego rozegrane zostaną rozgrywki, m.in. w piłkę nożną, w różnych kategoriach wiekowych. Każda zarejestrowana drużyna będzie musiała uiścić niewielką opłatę wstępną, która sfinansuje nagrody dla najlepszych drużyn.

Moduł IV. Adaptacja budynku w sąsiedztwie stadionu na DDP

W bezpośrednim sąsiedztwie Stadionu Miejskiego zlokalizowany jest budynek, niepełniący obecnie żadnej funkcji. Planowana jest adaptacja obiektu na potrzeby utworzenia Domu Dziennego Pobytu i świetlicy terapeutycznej. Ideą utworzenia Domu Dziennego Pobytu jest przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego wśród seniorów, którzy nie mogą zostać bez opieki w ciągu dnia. Utworzenie tego typu placówki przeciwdziałać może bezrobociu w dwojaki sposób:

- 1) osoby, które nie mogły podjąć pracy z powodu pełnienia stałej opieki nad osobą starszą lub niepełnosprawną będą mogły wrócić na rynek pracy, dzięki umieszczeniu podopiecznych w DDP;
- 2) utworzenie Domu Dziennego Pobytu wiąże się z utworzeniem nowych miejsc pracy.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

Niezwykle istotnym aspektem projektu adaptacyjnego jest lokalizacja obiektu, bowiem w najbliższym jego sąsiedztwie znajdują się tereny rekreacyjne w postaci stadionu sportowego oraz zabytkowego parku. Zarówno Stadion, jak i park będą służyć integracji mieszkańców wszystkich grup wiekowych oraz stanowić będą bardzo atrakcyjne przestrzenie publiczne.

Obszar Śródmieście

Na obszarze Śródmieście Miasto nie dysponuje obiektami i przestrzeniami publicznymi, które można zagospodarować na potrzeby rozwiązywania problemów na obszarze rewitalizowanym. Ponadto w poprzednim okresie finansowania z UE 2007-2013 na tym obszarze prowadzone były infrastrukturalne działania rewitalizacyjne, które w celu osiągnięcia zamierzonych efektów rewitalizacji wymagają wsparcia realizacją projektów miękkich. Ze względu na brak naturalnej przestrzeni miejskiej do realizacji dlatego typu działań na obszarze planuje się organizację wydarzeń kulturalnych integrujących mieszkańców obszaru na terenie znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie Parku Miejskiego.

Dźwięki Muzyki (muzykoterapia)

Przedsięwzięcie polega na zorganizowaniu cyklicznego wydarzenia, którego ideą jest promowanie muzykoterapii, jako sposobu na przywrócenie zdrowia lub poprawy funkcjonowania osób z chorobami psychicznymi i fizycznymi, a także formy relaksu dla wszystkich ludzi, oddziałującej w sposób pozytywny na ich stan psychiczny. Podczas *eventu* w muszli koncertowej Parku Miejskiego w Morągu zorganizowane zostaną występy jedno lub dwuinstrumentalne, skoncentrowane na zapewnieniu przyjemnych i relaksacyjnych doznań słuchaczy. Projekt ten realizuje wizję Morąga jako regionalnego ośrodka profesjonalnej terapii dzieci oraz osób starszych, gdyż promuje pionierskie podejście do terapii. Przedmiotowe przedsięwzięcie będzie organizowane w sezonie wiosenno-letnim.

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

**Przedsięwzięcie dopełniające projekt zintegrowany
zlokalizowane na terenie po ogródkach działkowych
Tajemniczy Ogród Hortiterapii (terapia ogrodem)**

Ze względu na główną ideę projektu zintegrowanego - Regionalne Centrum Pomocy Terapeutycznej oraz programowane w ramach projektu zintegrowanego działania dotyczące Zabytkowego Parku, Stadionu Miejskiego oraz okolicznego zabudowania programuje się również działania na terenach byłych ogródków działkowych, znajdujących się pomiędzy ulicą Sienkiewicza a Osiedlem Kolonia Warszawska. Brak urządzonych w tej części miasta ogólnodostępnych przestrzeni uzasadnia potrzebę zorganizowania funkcjonalnej przestrzeni dedykowanej mieszkańcom we wszystkich grupach wiekowych. Przestrzeni, której funkcja przyczyni się do rozwiązywania zdiagnozowanych na obszarach rewitalizowanych problemów, która jednocześnie mogłaby stanowić dopełnienie i wzmocnienie projektu zintegrowanego. Projekt zakłada utworzenie „Tajemniczego Ogrodu Hortiterapii”.

Hortiterapia polega na wykorzystaniu ogrodu i roślin do terapii. Można ją podzielić na:

- Bierną, tzn. spacerowanie po ogrodzie, aktywność fizyczna, doznania zmysłowe i estetyczne;
- Czynną, tzn. pracę przy uprawie i pielęgnacji roślin.

Celem hortiterapii jest ograniczenie stresu poprzez przebywanie wśród zieleni oraz zadowolenia pacjentów z pielęgnowania roślin. Działania w ogrodzie dobierane są do schorzeń oraz wieku pacjentów tak, aby osiągnąć optymalne efekty terapeutyczne.

Realizacja projektu zakłada przede wszystkim zasadzenie na byłych, zdegradowanych, terenach działkowych charakterystycznej dla regionu roślinności, w szczególności: klony, lilie, chabry, bzy, malwy, kalina oraz brzozy, wytyczenie spacerowych ścieżek edukacyjnych zorientowanych wokół roślin, ustawienie obiektów małej architektury oraz budowę placu zabaw dla dzieci.

Park pełnić ma głównie funkcję terapeutyczną i edukacyjną. Na obszarze parku prowadzone będą m.in.:

Projekt finansowany przy udziale środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego na lata 2009-2014

- warsztaty dla dzieci związane z terapeutyczną działalnością ogrodu tj. hortiterapeutyczne;
- warsztaty edukacyjne, mające na celu zapoznanie najmłodszych z regionalną florą, jednocześnie integrujące dzieci z zaburzeniami psychofizycznymi z pozostałymi dziećmi;
- warsztaty aromaterapii;

Wyznaczone ścieżki edukacyjne, przeznaczone dla odwiedzających park, zawierać będą na swojej trasie tablice informacyjne, opisujące znajdującą się po drodze roślinność.

Dodatkową funkcją jaką ma spełniać park, poza funkcją terapeutyczną i edukacyjną, jest funkcja rekreacyjna. W tym celu, poza wyznaczeniem ścieżek spacerowych, które będą atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu zwłaszcza dla osób starszych, zakłada się utworzenie kortu tenisowego, skateparku oraz sezonowego lodowiska, które użytkowane będą, w szczególności, przez młodzież.

Podczas tworzenia Parku istotną kwestią jest skomunikowanie go z obszarami rewitalizowanymi oraz pozostałymi częściami miasta i zadbanie o poprawę znajdującej się w jego otoczeniu infrastruktury komunikacyjnej. W tym aspekcie istotnymi działaniami będą utworzenie dróg dojazdowych (wewnętrznych), ścieżek rowerowych oraz miejsc parkingowych.

Połączenie wyżej wymienionych funkcji tworzy obszar, którego głównym celem jest stworzenie miejsca integracji międzypokoleniowej mieszkańców oraz ich edukacji, a także zapewniającego odpowiednie warunki do prowadzenia zajęć terapeutycznych dla osób najbardziej ich potrzebujących.

Realizacja projektu wpłynie ponadto na poprawę estetyki obszaru i jakości życia lokalnej społeczności, a także zapewni miejsce do rekreacji oraz promocji aktywnego i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców Morąga.

